

't Seghen Waert

Historisch Genootschap Oud Soetermeer
jaargang 39 nr. 1, 2020

Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

Contact

Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging: ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Dagelijks bestuur

dhr. J. de Ruiter, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 21265975

Secretaris: vacature,secretaris@oudsoetermeer.nl

dhr. P.A. Bekking, penningmeester@oudsoetermeer.nl, (079) 341 94 90

Werkgroepen en commissies

Activiteitencommissie: activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 351 70 47

Archeologische Werkgroep: awz@oudsoetermeer.nl

Werkgroep Collectie: collectie@oudsoetermeer.nl

Commissie Historisch Erfgoed: che@oudsoetermeer.nl

Genealogische Werkgroep: gwz@oudsoetermeer.nl

Leesgroep Lastige Letters: paleografie@oudsoetermeer.nl

Filmwerkgroep: wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummers

Contributie: NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Giften: NL 65 ABNA 06 13 09 83 66

Colofon

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, R. Tousain, T. Vermeulen

redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

www.oudsoetermeer.nl

Omslag

De Canadezen worden in mei 1945 enthousiast begroet door de Zoetermeerse bevolking.
(coll NIOD)

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

**vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten**

**van
Herwijnen**

**dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen**

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl

INHOUD

- Zoetermeer tussen bezetting en bevrijding** 2
Ton Vermeulen
Deze aflevering van 't Seghen Waert is geheel gewijd aan 'De Bevrijding'. Dit eerste artikel verdient, met een beetje goede wil, de kwalificatie 'helikopterview'. Het is de geschiedenis over de periode die voorafging aan- en volgde op die bevrijding, met aandacht voor de gebeurtenissen op wereldlijk-, landelijk- en lokaal niveau. De artikelen erna zijn een nadere invulling van aspecten van die gebeurtenissen.
't Seghen Waert 2 dat in juni verschijnt, zal voor een groot deel ook nog gewijd zijn aan de periode 1940 – 1950.
- Interview met Bob Switzar: Het hele dorp rood, wit en blauw** 10
Joke de Kler, Piet Drapers, Ton Vermeulen
Aan het woord is iemand die aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bijna acht jaar was en in Zoetermeer aan de Zegwaartseweg woonde. De periode van de vijf oorlogsjaren en de tijd van de 'Bevrijding' zijn zodanig opgeslagen in zijn geheugen, dat hij tot in details er over kan vertellen. Hij heeft niet alleen met eigen ogen de Hagenaars in Zoetermeer langs de deuren zien gaan om te trachten wat eten te bemachtigen, maar hij staat ook op de foto waarbij Zoetermeeders op de Rijksweg de Canadezen verwelkomen.
- Bevrijding** 20
Piet Drapers
Drie verhalen van jonge mannen, geboren tussen 1919 en 1926, uit de levensperiode die daarna zelden uit hun gedachten geweest zal zijn. Hoewel allen bijna even oud, zijn het drie volstrekt verschillende geschiedenissen, waarvoor de termen 'noodlot' en 'toeval' niet misstaan.
- De eeuw van onze omes – Oorlogsverhalen** 32
Piet Nieuwenhuijsen
Dit is het hoofdstuk over de Tweede Wereldoorlog uit het boek 'De eeuw van onze omes'. De kleinzoon van 'meester' Nieuwenhuijsen laat het Zoetermeer in de oorlogsjaren zien door de ogen van zijn vier 'omes' en zijn vader.

Zoetermeer tussen bezetting en bevrijding

Ton Vermeulen

Op 5 mei viert Nederland haar bevrijding na vijf jaar Duitse bezetting van 1940 tot 1945. Voor velen viel een last aan onvrijheid van de schouders, anderen treurden om de doden, om de gevangenen en om de jongens die naar Indië vertrokken. Het rood-wit-blauw wapperde, maar niet overal van harte. Ruim vijf jaar oorlog had zijn sporen nagelaten.

Op weg naar oorlog

Op 10 mei 1940 trokken Duitse troepen Nederland in. Helemaal verrassend was dat niet, al waren vele mensen er van overtuigd dat ons land net als in eerdere oorlogen neutraal zou blijven. De jaren (19)30 hadden zo veel spanningen opgeleverd dat oorlog bijna een logische uitkomst was. Duitsland kwam met enorme herstelbetalingen en een economische crisis uit de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). Miljoenen waren er omgekomen, met nog eens 20 miljoen doden wereldwijd door de Spaanse Griep. De jaren (19)20 boden hoop op verbetering maar de aandelen op Wall Street New York gingen in 1929 onderuit. Een jarenlange crisis volgde en populistenvonden extra gehoor. In Duitsland kwam Adolf Hitler in 1932 legaal aan de macht en hij wist het parlement buiten spel te zetten. Hij schakelde vervolgens tegenstanders uit, onder meer door concentratiekampen in te richten. Ook Nederland leed onder de depressie. Honderdduizenden raakten werkloos, lonen daalden. De gulden zou eigenlijk in waarde moeten dalen maar door een binding met de goudprijs bleef hij te duur en was export moeilijk. Pas vanaf 1938 veerde de economie weer een beetje op na het loslaten van de goudstandaard. In Zoetermeer was het niet anders. Elf mannen, afkomstig uit wel zeven partijen en evenzovele levensvisies, bestuurden het dorp met 5.000 inwoners. Het dorp was gericht op de landbouw en gerelateerde handel, dienstverlening en in-

Mobilisatie 1939

Ook de Zoetermeerse mannen werden in 1939 opgeroepen. De 19-jarige Theo Windmeijer zat net in dienst bij de Jagers, in Den Haag: 'De Jagers dat waren de kleintjes en de Grenadiers waren de grote, lange mensen. Het was allemaal infanterie, het was een soort keurkorps. Ik heb wat gelopen daar in Den Haag, defileren bij het Noordeinde en zo, met van die kistjes met dat ijzer eronder. Je ging soms bijna onderuit op die keien. Ik heb één keer met het geweer geschoten, zo'n lange, 1914 stond erop'. Theo's regiment werd tijdens de mobilisatie in Best bij Eindhoven gelegerd om bruggen over het Wilhelminaan Julianakanaal te bewaken. 'In de winter hebben we ook nog ijs moeten zagen met van die grote zagen. De schotsen moest je onder het andere ijs schuiven zodat het kanaal open bleef. Om de vijand tegen te houden.'

De Rotterdamse binnenstad door bommen verwoest; in 1941 is het meeste puin al geruimd (foto Wehrmacht, collectie Rijksmuseum NG-2007-5-129)

Oorlogsstemming

De Tilburgse wachtmeester Wim van Spaendonck kreeg tijdens de mobilisatie het bevel over een Verlichtingseenheid en kwam in oktober in Zoetermeer aan. Maanden later, op donderdag 9 mei 1940 'heerst een opgewonden, soort "oorlogsstemming". De verloven zijn ingetrokken (...). Op alle grote autowegen zijn, om de vijftig meter, auto's geparkeerd, om vliegtuigen te beletten, op autowegen te landen! Om 's nachts half vier waren wij terug bij Toon van Fraassen in het café Ons Genoegen [Dorpsstraat 121], en wij hebben ons tegoed gedaan aan port! En toen zijn we gaan slapen'.

dustrie, zoals tientallen boterboeren en de zuivelfabrieken Brinkers en Nutricia. De gemiddelde lonen in de landbouw daalden begin jaren (19)30 met zo'n 30%. In de slappe wintertijd liepen te Zoetermeer 80 kostwinners in de steun en haalden telkens hun 'stempeltje'. De steun was karig en was langs de maatschappelijke zuilen verdeeld. Op 1 september 1939 vielen Duitse troepen Polen binnen. Kort daarop overschreed Rusland de oostgrenzen van haar buurstaat. Terwijl Polen werd verdeeld ontstond er door allerlei bondgenootschappen een staat van oorlog tussen vele landen. Lange tijd echter bleef het vechten tot Polen beperkt. Wel werden de legers gemobiliseerd, ook die in Nederland. Deze periode tot mei 1940 werd dan ook Phony War of Schemeroorlog genoemd. In Zoetermeer zat men ondertussen niet stil. De vrijwillige brandweer kreeg een draagbare motorspuit. Ook was men zeer bezorgd voor luchtaanvallen met gifgas. Daarom was er een Luchtbeschermingsdienst ingesteld waarvoor honderd vrijwilligers werden aangewezen, die onder meer waren verdeeld in een Waarschuwings- en Uitkijkdienst en de Reddings- en Opruimploegen. Henk Groenheijde kwam voor de eerste dienst te staan: hij had immers een geluidswagen die als een soort dorpsomroeper door Zoetermeer reed. Jacob Scheer werd bij de Reddingsploeg gezet, want hij had als enige HBS-scheikunde en begreep daardoor mogelijk iets van gifgas. Het gemobiliseerde leger vorderde 68 paarden en 25 vrachtwagens, waarvoor de eige-

Een stiekeme foto op de hoek van de Leidsewallen/Dorpsstraat van de Duitse troepen die Zoetermeer intrekken, 1940 (foto H. Hoogland)

naren compensatie kregen. In Zoetermeer arriveerde de Ziekenstal-Eenheid voor Paarden en een afdeling van de Genie, een Verlichtingseenheid met zoeklichten. De soldaten lagen in het gymnastieklokaal, de onderofficieren in het Spaarbankgebouw ervoor en officieren waren ingekwartierd bij particulieren. Ze hielden een aantal oefeningen, maar verder was er niet zo veel te doen.

Een vreemdeling in huis

In de vroege ochtend van 10 mei eindigde in Nederland de Schemeroorlog. Duitse vliegtuigen kwamen over en bombardeerden de vliegvelden bij Den Haag. Het was nu echt oorlog. Na vier dagen strijd bombardeerde de Luftwaffe Rotterdam, vervolgens capituleerde Nederland. Zoetermeer had weinig schade opgelopen. Duitse troepen trokken Zoetermeer binnen. In november 1940 waren meer dan 450 soldaten in het dorp met ruim 5500 inwoners verplicht ingekwartierd. 259 huishoudens hadden opdracht gekregen "Quartier mit Verpflegung zu leisten". De Wehrmacht betaalde daar netjes voor. Sommige Zoetermeesters van rond de 80 herinneren zich lieve soldaten die cadeautjes uitdeelden en de grote leren laarzen die op hun kamers stonden. Ook hielpen ze middelbare scholieren met hun huiswerk. Vaak verlangden ze naar huis, sommigen kwamen in latere jaren revalideren na een verschrikkelijke tijd aan het oostfront. Er waren er ook die fanatiek nazi-aanhanger waren. Mensen moesten altijd op hun woorden passen.

Gemobiliseerde soldaten op weg naar de dagelijkse 'rats, kuch en bonen', december 1939. Achteraan soldaat E.J. Berfelo

Brieven uit Duitsland

Vanuit de Nicolaasparochie stuurde kapelaan W. Wüst met een ploeg vrijwilligers pakketten naar de (veelal jonge) mannen in Duitsland. Die schreven brieven terug, zoals B. Luiten, G. van der Burg en R. Bolleboom: 'Wij werken op 'n groot bedrijf dat ons geregeld uitleent aan de stad en dergelijke om allerlei karweitjes op te knappen. Maar enfin, we hebben het goed van eten en drinken dus we zullen maar niet klagen. Hierna komt wel weer een betere tijd. Wij hebben hier veel meegemaakt, al is het enkel maar de bombardementen op Hamburg. Dat was iets verschrikkelijks wat die Engelsen hier gedaan hebben. Ons leven heeft aan een zijden draadje gehangen, maar wij stelden ons vertrouwen in God en die heeft ons gebed verhoord en ons het leven doen behouden.'

Duiven opgehokt

Ondertussen ging het gewone leven door. Mensen gingen werken, naar school en dagelijks marcheerden Duitse soldaten door de Dorpsstraat. Langzaam nam echter de repressie toe. Een van de eersten die dat merkte was duivenvereniging De Witpen. Haar dieren mochten niet meer vrij rondvliegen: er mochten eens berichten naar Engeland gezonden worden. Alle ambtenaren moesten een niet-Joodverklaring afleggen en veldwachter Steenhuisen diende regelmatig rapporten in te dienen over de houding van de bevolking. Meestal bestond het commentaar uit "rustig van aard" en "geen bijzonderheden". De oorlog had ook gevolgen voor de beschikbaarheid van allerlei producten. De rantsoenering die al vanaf september 1939 bestond werd steeds meer uitgebreid, met bijbehorende administratie en tientallen personeelsleden. Distributiestamkaart met foto, bonkaarten en vellen bonnetjes gingen steeds meer het leven beheersen, want daarmee kon je bij winkeliers bepaalde hoeveelheden producten als aardappelen, suiker of brood kopen. De organisatie was goed, van hongersnood was tot de winter van 1944/1945 nergens sprake.

De druk neemt toe

In oktober 1941 kwam de gemeenteraad voor het laatst bijeen. Bedrijven bleven redelijk draaien al was de grondstoffentoewijzing in Duitse handen en kwamen daar ook de grootste orders vandaan. Benzine was schaars, de bussen van de Citosa kregen een speciale aanhangwagen waarop een generator uit kolen gas maakte. Vanaf 1942 moesten steeds meer mannen in Duitsland gaan werken, ook honderden uit Zoetermeer. De meesten kwamen niet al te slecht terecht, een deel werkte in fabrieken die constant door geallieerde vliegtuigen werden gebombardeerd. De twintigers Bernard Brinkers en Jan Paul verloren daarbij het leven.

Duitsland kreeg door de voortdurende en de voor haar niet bijster goed verlopende oorlog steeds grotere problemen om de benodigde wapens te produceren. Metalen moesten worden ingeleverd, inclusief de zeven bronzen kerkklokken alhier. Tussen 1942 en juli 1944 vorderden de Duitsers alle scholen om soldaten in te huisvesten. De kinderen kregen les in schuren, stallen en het schaftlokaal van Nutricia. Het werd in het dorp nog voller door evacués uit de kuststrook die plaats moesten maken voor de bouw van de Atlantikwall. Ook in de Driemanspolder in het huidige Westerpark, bij Nutricia en langs de rijksweg verschenen bunkers tegen een mogelijk geallieerde invasie.

Herbegrafenis van Jaap van Rij en John McCormick eind oktober 1945 bij de Oude Kerk (foto Persbureau Friezer, Den Haag)

Hongerwinter

De voedsel- en energievoorziening werd een probleem toen vanaf september 1944 de spoorwegen gingen staken, de geallieerden bleven steken bij de grote rivieren, kanalen dichtvroren en er geen verbinding meer mogelijk was met het oosten en zuiden. De rantsoenen verminderden tot ver onder een gezond niveau. Vele steden trokken dagelijks door het dorp om voedsel te halen bij boeren, circa 20.000 mensen zouden van de honger sterven. In Zoetermeer had men ook wel honger maar er was altijd wel iets te ritselen. Het verzet, Binnenlandse Strijdkrachten (BS) geheten, had problemen om voor onderduikers en haar eigen gelederen voldoende eten te verzamelen buiten de officiële én illegale distributie om.

Een deel van die BS-ers moest onderduiken in een jachthuis aan de Rotte bij Zevenhuizen. Daar kwamen steeds meer mensen bij, waaronder een zestal Engelse vliegers en de Amerikaan John McCormick, afkomstig uit neergestorte vliegtuigen. Op 29 april 1945 overviel een twintigtal Duitse soldaten het jachthuis. McCormick en vervangend commandant van de BS Jaap van Rij kwamen bij de gevechten om. Ze waren niet de enigen die in die laatste maanden omkwamen. Zo stierf Appi van Straalen door geallieerde beschietingen vanuit de lucht toen hij van school naar huis fietste. Riek van der Wees onderging hetzelfde lot fietsend vanuit haar werk. Ook een zwarthandelaar vond de dood, geëxecuteerd door de Zoetermeerse BS.

Een Citosabus bij Nutricia. Bij gebrek aan benzine hangt er een gasgenerator achter de bus; v.l.n.r.: Niek de Vries, Cees Henneken, Nic Buitendijk, Bert Koole.

Vreugde en verdriet

De capitulatie van de Duitse troepen in noordwest Europa op 4 mei leidde de andere dag tot feestvreugde op straat. De vlaggen gingen uit en de BS kon zich voor het eerst openlijk op straat vertonen. Ze vestigde haar hoofdkwartier in de Openbare School (Dorpsstraat 114). Plotseling kwam een groep Duitse soldaten het schoolplein oprennen waarop paniek ontstond bij de onervaren BS-ers. Ze vluchtten de Buurvaart over. Twee van hen stierven door kogels: Kees van Eerden en Jan Hoorn. Hun lichamen werden bijgezet in het eregraf voor de Oude Kerk waar in oktober 1945 ook John McCormick en Jaap van Rij een plaats kregen.

Jopie van Steenderen woonde tegenover de Openbare School waar de Binnenlandse Strijdkrachten introkken: 'Die jongens waren denk ik blind van blijdschap en werden onvoorzichtig. Ze zaten daar open en bloot en lieten luidruchtig van zich horen. Wij zagen hoe de Ortskommandant kwam aanlopen met een grimmig gezicht. (...) Twee van de jongens kwamen daarbij om het leven. Dat was een enorme domper zo vlak voor de bevrijding. Het heeft me nooit los kunnen laten' (...)

Na de bevrijding was het een groot feest in de Dorpsstraat. In de garage van Van Bergen Henegouwen aan het begin van de Schinkelweg werden versieringen voor op straat gemaakt. Overal hingen vlaggen uit. Maar ook minder prettige dingen waren te zien in die dagen. Zo zie ik in gedachten nog steeds drie meisjes door de Dorpsstraat gesleurd worden. Ze werden kaal geschoren en met rode menie besmeerd. Of ze echt een verhouding met Duitsers hebben gehad? Zelig vond ik het en zinloos. De NSB'ers werden bijeen gebracht in de christelijke kleuterschool aan de Dorpsstraat 99. Daar mochten ze dekens uitkloppen".

Op 8 mei reden de eerste Canadese troepen over de rijksweg, de andere dag kwamen ze Zoetermeer binnen en kregen een hartelijk onthaal. Intussen moest de BS de orde handhaven. Zij pakte een zestigtal mensen op die werden beschuldigd van (mogelijk) al te nauwe banden met de bezetter. Ze kwamen uiteindelijk in de Christelijke School terecht (Zoetelaar, Dorpsstraat 99) waar ze geen bezoek mochten ontvangen en eens per week schone 'onderkieren' kregen. Velen verbleven daarna maanden in interneringskampen in Duindorp, Westerbork en Castricum. Nog in 1948 werd een (half-)Duits gezin opgepakt en de grens overgezet. De jongens en mannen die in Duitsland hadden moeten werken of als krijgsgevangene waren opgepakt, werden bij thuiskomst als tweederangsburgers aangekeken.

De oorlog was niet voorbij op 5 mei. Vreugde om de bevrijding 'streed' met verdriet over de gestorvenen of gestraften. Jarenlang werden mensen nagewezen. Intussen gingen tientallen jonge mannen, veelal uit de BS, naar Nederlands-Indië om de kolonie te bevrijden van de Japanners en vervolgens van de Indonesiërs die hun eigen bevrijding bevochten. Ondanks het aanwezige verdriet vierde het dorp eerst in juni feest met een optocht van de BS en daarna nog eens drie dagen in augustus 1945. Het begon met een kinderoptocht, gevolgd door een historische en allegorische optocht. Allerlei praalwagens trokken door het dorp, vaak met verwij-

Rechtsboven:

Een praalwagen bij de optocht tijdens de Bevrijdingsfeesten in augustus 1945 "Wij gaan Amerika bedanken voor de chocola". V.l.n.r.: Henk van Reeuwijk, Nel Post, Gerrit den Hertog, Aad Post, Marry van Reeuwijk, (Kees van der Sman).

Rechtsonder:

De bunker bij Nutricia langs de rijksweg, gebouwd in de Tweede Wereldoorlog. Bovenop zit Rita Henneken.

zingen naar de afgelopen jaren en ook naar de toekomst met werk en ontspanning. Hoogtepunten waren de 4000 zangers en het grote openluchtspel op het feestterrein achter de Vlamingstraat. De oorlog was daarna afgelopen, er werd niet veel meer over gesproken. De wonden werden gevoelige littekens. Pas toen in de jaren (19)60 Lou de Jong op de nieuwwetse beeldbuis in behoorlijk zwart-witte termen over de oorlog vertelde, kwamen heel langzaam de verhalen los. Regelmatig werden nog bevrijdingsfeesten georganiseerd, de laatste decennia steeds meer geconcentreerd op 4 en 5 mei en georganiseerd door de gemeente en Floravontuur. De eerste dag is vooral gericht op herdenken en de tweede dag op vieren. Vreugde en verdriet komen nog steeds samen in omkijken naar oorlog en vrede.

Meer lezen?

Grootveld, Ronald en Vermeulen, Ton. Over de oorlog gesproken ... Zoetermeer 1940-1945. Historische Reeks Zoetermeer 3. Zoetermeer, Historisch Genootschap Oud Soetermeer 1990. Ook digitaal: www.oudsoetermeer.nl/pagina/35/oorlog

Vermeulen, Ton. Dorp in Oorlog, Zoetermeer 1940-1945. Zoetermeer, Gemeentearchief Zoetermeer / Historisch Genootschap Oud Soetermeer 2000 [nog verkrijgbaar via www.oudsoetermeer.nl/publicaties]

Burg, E.W. van den. Missing in Action; neergestorte Amerikaanse bommenwerpers in Zoetermeer en Zoeterwoude, 1943-1945. Zoetermeer, Historisch Genootschap Oud Soetermeer 2005

www.oudsoetermeer.nl/informatie/stadsgeschiedenis en ook de vele interviews op deze website.

Interview met Bob Switzar: Het hele dorp rood, wit en blauw

Joke de Kler, Piet Drapers, Ton Vermeulen

Bob is 'van voor de oorlog', geboren op 5 juni 1932 in Zegwaart. Het gezin woonde aan de Zegwaartseweg. Als je aan het begin van de oorlog bijna 8 jaar bent en op 5 mei 1945 bijna 13, dan kan je nog wel wat vertellen over die tijd in Zoetermeer. Reden om met Bob daar eens over te praten.

Zegwaartseweg 26 in 1932

'Ik denk dat het nummer 26 was aan de Zegwaartseweg, waar ik geboren ben. Mijn vader was boerenarbeider. Hij was geen echte Zoetermeerder, want hij kwam van Bleiswijk. Hij was hier verzeild geraakt door mijn moeder. Zij woonde op de Zegwaartseweg. Zij was er één van Albertus Wensveen. Mijn vader heeft 20 jaar bij boer Kees Vollebregt gewerkt op de Zegwaartseweg.

Toen ik geboren werd, was ik pas de tweede. Er kwamen er nog negen na, ook een aantal na de oorlog. Wij hadden een groot huis op de hoek van een rijtje. Ik denk dat ze eerst van Kruik waren. Ze noemden dat daar Zwartsenerf. Ik denk dat Kruik die huizen gebouwd had. Zwarts dat was de naam van zijn vrouw. De kamer was 4 bij 4, dus dat was een behoorlijke maat. Tegen de poort zaten nog twee bedsteden en een vatenkast. Boven was

alleen een zolder. We lagen met z'n elven op de zolder. Er stonden drie tweepersoonsbedden. Er waren ook twee meisjes, maar die hadden een apart bed. Er zat geen gordijn tussen. Dat kon niet. In het midden, in de nok, hing ook nog de kleding, daar moest je onderdoor lopen. Daar hing ook de zondagse kleding. Mijn moeder had verder geen betaald werk. Als je zoveel jongens had kreeg je nergens werk. Ja, misschien in de zomer bij mijn vader in het land aardappelen rapen. Ik heb op de Rooms Katholieke school gezeten, de Nicolaasschool achter Dorpsstraat nummer 14. Daar waren vier lokalen en aan de andere kant, achter het klooster, heb ik ook nog op de kleuterschool gezeten.

Aardappelen en spek

Mijn vader verhuurde zich dan voor een jaar en kreeg dan twee tot vier liter melk per dag en dan ook nog eens 50 mud aardappelen per jaar. Hij rooide ze wel zelf met een riek, want vroeger werd alles daarmee gerooid. Vijftig mud, een mud is 70 kilo. Die aardappelen werden dan met een boerenwagen thuisgebracht. Om de winter door te komen werden die aardappelen onder de bedstee gestopt. Niet alles kon onder de bedstee, we hadden ook een grote pet in de tuin. Een pet is een berg aardappelen met stro erop en daar weer grond over. En dan hadden we ook nog in

de twee jaar drie varkens, achter het huis in de tuin. Die kochten we van de boer als big. Die kregen alle restjes en in de herfst werd er een bij Vollebregt gebracht. Die slachtte hem dan en maakte hem klaar, dat je hem zo kon bewaren. Vollebregt hoefde daar niets voor, maar de hele buurt kreeg wel een proefje van het varken. Een stukje spek, een paar karbonaadjes. Dat was een proefje van het varken. Dat was een gewoonte, dat deden ze allemaal.

Mobilisatie

In 1939 kwam de mobilisatie. We merkten daar wel wat van, want op de Zegwaartseweg werd er in de jaren (19)39-40 door de Hollandse soldaten ook geoefend. Dan moesten ze onder omheiningen kruipen. Dat was dan een soort verdedigingslinie. Er werd niet geschoten. Wij gingen altijd kijken.

Op de eerste oorlogsdag werden we 's morgens al om 6 uur wakker. En dan ging je natuurlijk uit bed want er ging iets gebeuren dat je nog nooit gezien had. Vliegtuigen boven Zoetermeer! We hebben ze echt gezien. Ze vlogen de schoorsteen bijna van het dak af. Want ze gingen onder de radar door, want toen bestond er schijnbaar ook al radar. Er is er een geland in de Katwijksebuurt, vlak bij de molen. Dat was een Junker vliegtuig met drie motoren.

Het rijtje huizen aan de Zegwaartseweg waarin Bob werd geboren en in zijn jeugd woonde.

Hulp aan Hagenaars

Er kwamen in de oorlog veel mensen uit Den Haag langs. Ik heb zelf aardappelen gereden naar het spoor met een kar. 's Zaterdags was ik natuurlijk vrij van school en dan ging ik bij de molen staan. Gerard van Vliet uit de Molenstraat, dat was een groenteboer en die verkocht 's zaterdags twee boerenwagens met aardappelen. Dan stond ik al vroeg bij de molen met mijn kar. Dan kwamen ze vanaf de trein allemaal naar de Molenstraat. Want dat wisten ze op het laatst. Je kon over de hoofden van de mensen lopen die door de Stationsstraat kwamen. Niet over de straat, maar over de hoofden. Zoveel mensen kwamen er uit. De één had een emmer bij zich, de ander een tas en weer een ander misschien een teiltje. Ik reed dan de hele ochtend aardappelen naar het spoor, met mijn kar. Dan hoefden ze niet te sjouwen. Daar kreeg ik wel eens een dubbeltje voor, ik kreeg wel eens een kwartje, ik kreeg wel eens een stuiver. Dat lag er een beetje aan. Het was natuurlijk allemaal wel blikgeld. Maar dan had ik een hele zak vol met blikgeld. Als ik thuis kwam moest ik binnenkomen en dan gingen moeder en ik aan tafel zitten en gingen we het geld tellen. Mijn moeder kon daar wel mee uit de weg, want er was natuurlijk altijd geld tekort.

Mensen uit de steden kwamen te voet, met fietsen en karren eten halen in de omgeving. Voedselhalers in de Stationsstraat met molen De Hoop op de achtergrond, 1944-1945 (coll. G. Clement)

Ik weet niet hoe Gerard van Vliet dat deed, maar elke boer verkocht wel wat. Gerard van Vliet kocht bij boeren. Voor groente gingen ze ook wel eens de Leidsewallen op, bij de tuinders, of er groenten waren. Kees Vollebregt heeft ook wel mensen geholpen. Iedereen kon een emmer aardappelen kopen voor een kwartje. Maar alleen, kwam geen tweede keer op het terrein, want dan werd je er zowat afgeslagen. Dat hielden ze ook wel in de gaten. Maar dat was in de hongerwinter. Toen ben ik ook met mijn vriend met de kar naar de rijksweg gegaan. Daar gingen we de paaltjes afzagen die bij de boompjes stonden, voor brandhout. Die zaagden we aan de grond af, maar toen ben ik mijn zaag kwijtgeraakt door een politieagent. Ik kan niet precies op de naam komen welke agent, maar ik was wel mijn zaag kwijt. Maar het hout mochten we meenemen.

Bezetting

Het hele dorp was bezet door de Duitsers. Alle scholen werden in beslag genomen door de Duitsers. Op elk schoolplein stond een schuilkelder. Want als er iets gebeurde moesten die Duitsers daar in. Die schuilkelders waren zo gebouwd dat ze rond van boven waren. Aan de zijkanten werden ze netjes afgestuwd met grond. Er stond er een bij de katholieke jongensschool op het schoolplein, bij de katholieke meisjesschool stond er een, bij de christelijke school stond er een, bij de openbare school stond er een en bij Kees Tilburg in de poort stond er een, dat was de oude christelijke school, maar die werd toen ook gebruikt door de Duitsers. Na de oorlog zijn ze gesloopt door Willem Wensveen en Kees van Straten. Willem van Straten heeft daar op 5 maart 1946 de dood gevonden, op het christelijke schoolplein. Ze waren bezig met een kelderwinde, want vroeger werd toen veel gedaan met kelderwindes. En dat is misgegaan. Het was een ongeluk.

Een dood paard

Wij hadden ook hele grote Duitse oefeningen in het dorp. Dat vond je ook prachtig want daar was je ook bij. Dan schoten ze in het dorp met losse flodders. Dat waren kogels met een groen topje erop, van hout. Wij liepen al die kogels op te rapen. Ik heb ook wel gezien dat ze in de Palensteinse polder in het land aan het oefenen waren.

Toen is natuurlijk ook dat vliegtuig bij de Bleiswijkseweg gevallen. Wij gingen altijd thuis eten tussen de middag, maar op die dag zei ik, ik weet niet wat jullie doen maar ik ga vanmiddag niet naar school, ik ga bij dat vliegtuig kijken. Ik heb de hele middag bij dat vliegtuig gelopen, maar toen is veel later ook dat vliegtuig in de Geerpolder gevallen. Daar werden die kinderen van Jan Zonderop dood geschoten. Ik ben daar gelukkig niet wezen kijken, dus ik ben er goed van af gekomen. Maar wij gingen ook naar de rijksweg als er een auto beschoten werd. Er kwam eens een vent uit Den Haag die had een vracht hooi bij zich met paard en wagen. Hij moest naar Den Haag toe. Hij werd beschoten op de rijksweg. Hij heeft nog geprobeerd weg te komen, maar dat kon hij net niet redden. Het paard was geraakt en toen kwam

Huib Brussee, dat was een zwartslachter, bij ons op de werf. Ik was bevriend met zijn jongste zoon, dus ik weet er alles van. Huib Brussee ging door de Rokkeveen naar die man toe die was beschoten. Dat paard was zo vreselijk geraakt, dat kon niet meer lopen. Toen is Huib even naar huis gekomen, hij wilde slachten natuurlijk en hij had een masker. Hij ging naar Van der Most toe van de Horre [Den Hoorn, red]. Die had een lage veewagen, waar twee koeien in konden staan. Hij ging met die wagen bij Nutricia, tegen het verkeer in dat van Utrecht af kwam, er naar toe en heeft dat paard gekocht. Op de rijksweg heeft hij met dat masker het paard doodgeschoten. Dat was nog een heel gedonder om dat paard uit die wagen te krijgen. Want hij kwam naar huis toe, over de dijk van Tas. De hele buurt is er aan te pas gekomen om dat paard in het slachthuis te krijgen, want dat was nog 140 meter. Zo'n paard is dan topzwaar. Nou, dat paard helemaal geslacht. En wat gebeurt er? 's Avonds komt er een auto met de ondergrondse. Paard in beslag genomen en meegenomen. Toen had hij nog niks.

Naar Duitsland

Van onderduikers weet ik niet zoveel, maar ik weet wel, bij ons op de buurt, Adrie Deurloo, Piet Deurloo, Isac Deurloo die zijn allemaal naar het Duitse front gegaan. Het grootste gezin dat wel sympathie had voor de Duitsers was die familie Van Dijk. Als de Duitsers marcherend uit Benthuzen kwamen stond Ben op de rand van de straat met gestrekte hand. Dat waren NSB-ers. Arie is wel naar het Duitse front geweest en Ko van Leeuwen is ook naar Duitsland geweest, want er werden ook mensen gevorderd. Ko van Leeuwen moest naar het Russische front, maar het was winter en die schoot zichzelf door zijn poot heen. Dan hoefde hij niet, want hij was gewond. Maar ik heb hem later meegemaakt bij Nutricia. Hij had elk jaar nieuwe schoenen nodig en dat been is nooit meer dicht gegaan. Geen mens ging vrijwillig, ze werden allemaal gevorderd. De laatste Roos heeft ook in Duitsland gezeten. Robert Roos van de meubelhandel. Dan heb je nog Rein de Hertog. Die heeft ook in Duitsland gezeten. Er waren er honderden. Ik was nog te jong. Mijn oudere broer ook.

Bevrijding

Van de bevrijding weet ik wel dat we op de hoek van de Horre stonden, dus bij Van Driel voor. Het hele dorp hing vol met vlaggen. Bij het Groene Kruisgebouw hing de grootste, dat was een lap. Dus wij keken van de Horre zo naar de Dorpsstraat en dan was het hele dorp rood, wit en blauw. Toen werd bij de openbare school geschoten en binnen een minuut waren alle vlaggen weer binnen. Ik heb aan de Horre gewoond en ik weet wel dat mensen gehaald werden door de ondergrondse. Ben van Dijk woonde op de Horre en die hebben ze gehaald. Ik heb ook gezien dat de ondergrondse van Zoetermeer zijn huis heeft leeggehaald. Ik weet wel, het was geen grote auto, want die waren er natuurlijk niet meer, maar ik weet wel dat er twee deuren in die auto zaten. Dus het was een tweezittertje, met een bakkie erachter.

Opgetuigde wagen "De geëvacueerden uit Zeeland" bij de Bevrijdingsfeesten eind augustus 1945 in de Vlamingstraat. Op de bok v.l.n.r. Bert Switzar, Luuk van Wijk, Anton de Graaf; boven v.l.n.r. Lenie van Wijk, Aad of Henk Switzar, Bob Switzar; achter de wagen loopt Leen de Braber (coll. Bob Switzar)

Aan de ene kant werd op de deur van die auto de vlag van Seys Inquart geplakt en aan de andere de vlag met Hitler. Niet door Ben van Dijk, want die zat al vast op het schoolplein. Die vlaggen hingen in het huis en die werden buiten op de auto gehangen. Op de deur, aan weerskanten. En Ben van Dijk met zijn vrouw die zaten te kniezen op het schoolplein en helemaal achterin aardappelen te schillen.

Ik heb ook nog gehoord dat meisjes werden kaalgeschoren, maar niet gezien. Ik weet wel dat een vader van één van die meisjes ontzettend kwaad was. Er waren meer geliefden van Duitsers in het dorp. En dat was het punt, daar werd die man zo kwaad om. Hij zei: Wel mijn meid, maar niet die... Ze hielden het met moffen, maar niet alle meisjes werden kaalgeschoren. Er werden er maar twee kaalgeschoren. Die werden op een boerenwagen gezet en dan werden ze kaalgeschoren. Maar dat heb ik van verhalen gehoord.

Een paar dagen later kwamen de Canadezen er aan en toen stond ik op de Rijksweg. De mensen gingen daar heen. Zo'n geluidje was gauw door het dorp heen gebracht. Ik heb helemaal gelopen vanaf de Horre, ik had toen geen fiets. Eerst moet je de Rokkeveenseweg aflopen en dan nog een stuk op het fietspad. Ik heb niets gekregen van de Canadezen, ja, een goed woord. Maar er waren lachende mensen, want er waren een hoop mensen op het dorp die blij waren dat de Canadezen er waren.

Feesten

En toen begonnen de feesten. Ik heb nog op een praalwagen gestaan. Ik heb er nog een foto van. Ik reed mee als evacuee, met een brik van een boer en een paard van Arie van Straalen. Ik was zogenaamd geëvacueerd uit Zeeland. We zaten met een man of vijf op die brik, we waren allemaal nog kinderen natuurlijk. Het opstelrein was bij Piet van der Marel aan de Voorweg [155]. De boerderij met die luikjes. Daar kwamen alle wagens bij elkaar. Eerst een optocht door heel Zoetermeer heen. Naar het spoor, dan weer terug en dan door de Molenstraat. Ik geloof dat we ook nog de Bleiswijkseweg meenamen en op de Zegwaardseweg werd de hele zaak uitgespannen. Er waren wel vijftig wagens. Er reed zelfs een dorsmachine mee van Arie Troost. Wanneer hij dan in het dorp was, dan kon hij die dorsmachine ook laten draaien en als er dan een hoop mensen waren dan spoot hij kaf. Ik weet wel dat de hoofdpersoon op die feesten Toon van Fraassen was. Op dat terrein was een verhoging en daar werd een loophek neergezet, voor kinderen, maar wie zat er in dat loophek? Toon van Fraassen als Hitler en hij kroop in dat kinderboxje in de rondte.

De oorlog voorbij

Ik ben in de vijfde klas van school gegaan. Ik was toen 14 en ben toen aan het werk gegaan. In 1946 eerst bij Piet Purol aan de Leidsewallen, platglastuinder. We noemden hem zo, want hij had altijd een klein doosje Purol bij zich. Hij heette in 't echt Piet van Buitenen. Daar begon ik in het platglas. Na een half jaar ben ik naar petroleum boer van Wijk gegaan in 1946-1947. Dat was een strenge winter. Het vroom zo hard dat de maatkan aan je handen bleef zitten, want die was van ijzer. Dat heb ik een jaar gedaan. Daarna nog een half jaar in de groentewinkel gestaan in de Molenstraat van Gerard van Vliet. Daarna ben ik bij Jan Wooning terechtgekomen. Jan Wooning zat in de Molenstraat nummer 42. Hij had een tuinderij. Hij had een warenhuis van 2200 ramen. En een beetje koude grond. Ik heb daar nog samen met Ben van Dijk gewerkt, want Ben werd los gelaten. Hij kwam bij Jan werken, want Ben was een vroegere vriend van Jan Wooning.

Ben van Dijk kwam uit de oorlog en die had natuurlijk niks. Hij kreeg toen een huis in de Molenstraat want ze waren alles kwijt. Hun hele huishouden aan de Horre, dat waren ze allemaal kwijt. Het was verbeurd verklaard. Eerst werkten Ben en ik samen in de tuin. Jan Wooning had een oude dumpauto van het leger. Hij zat altijd in Rotterdam, maar kwam tussen de middag wel eens thuis. Na verloop van maanden kwam hij een keer thuis en toen had hij een vracht glas bij zich, draadglas. Hij had dat gekocht in Rotterdam op de beurs, waar een schip met glas gekanteld was in de Merwedehaven in Rotterdam. Dat schip hadden ze natuurlijk gelicht en dat glas stond daar op de Merwedehaven opgestapeld. Jan Wooning kocht dat draadglas, dat was afkomstig van het Amerikaanse leger. Het waren misschien wel duizend kisten en er zaten 20 raampjes in een kist. De maat was 47 bij 32. De Duitsers hadden dat schip laten zinken. Jan Wooning kwam op een dag thuis en zei: 'ik heb een heel zeeschip met glas gekocht'. Wij moesten dat lossen. Eerst deden we dat saampjes. Tachtig kilo woog zo'n kistje. Op het laatst hadden we een schort ge-

maakt en als jongen van 16-17 jaar liep je dan met zo'n kist van 80 kilo voor je buik. Je kon toen helemaal niks kopen. Er was niks meer. Jan Wooning zag er winst in. Hij is gaan adverteren in de Boerderij, in de Tuinderij, in Vraag en Aanbod dat hij dat glas te koop had. Tuinders hadden er schik in, boeren ook wel maar tuinders meer, want die kochten dat glas omdat er geen ander glas te koop was. Daar kon de zon niet zo makkelijk door heen komen en dat gebruikten ze dan aan de westelijke en aan de noordelijke kant van de kas, want daar was toch zowat geen zon. Dan kwamen de bestellingen binnen en dan kwam Henk Stovius, die reed voor Van Gend en Loos, 's morgens zoveel kisten glas halen en die werden verzonden door heel Nederland. Dat was het begin. Van lieverlee kwam er ook hout bij. Toen de oorlog voorbij was haalden die Amerikanen die spullen natuurlijk niet terug naar Amerika of naar Engeland. Want ik weet wel wij kochten ook rubberoid. Dat waren rollen van 150 kilo en wij maakten daar rolletjes van, van 20 meter. En zo werd dat in de handel gebracht. Rubberoid, om daken te maken'.

De Canadezen worden in mei 1945 enthousiast begroet door de Zoetermeerse bevolking. Bob Switzar was erbij (coll. Museum Overloon) 1. mw. Havenaar, 2. Jo Dorst, 3. Cor Boon, 4. Bob Switzar (foto NIOD)

Bij FOTO LINTHOUT gaan uw herinneringen niet verloren!

- * voor het opnieuw afdrucken en retoucheren van foto's
- * super 8 films en videobanden overzetten naar DVD
- * dia's en negatieven afdrucken of digitaliseren

FOTO LINTHOUT
al 63 jaar dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68   www.fotolinhout.nl
Zoetermeer   info@fotolinhout.nl
(079) 316 3084

Overtuig uw relaties met professioneel beeld.
Luchtfotografie, interactieve 3D-modellen,
virtual tours, bedrijfsfotografie.

www.ardito.eu - 079-3436003 - info@ardito.nl
energie in beeld

ardito

MONDIAL MOVERS
VERHUISBEDRIJF HENNEKEN BV

HENNEKEN BV
Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuishwinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

Bevrijding

Piet Drapers

Op 5 mei 2020 is het precies 75 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd van de Duitse bezetting. Reden voor een herdenking en een feestje, maar was het op die 5e mei wel voor iedereen hetzelfde feestje?

Hier volgen drie verhalen van mannen, geboren tussen 1919 en 1926. Twee werden opgeroepen om in Duitsland aan het werk te gaan, één ging, één dook onder en één ging in 1943 als krijgsgevangene achter het prikkeldraad in Tsjecho-Slowakije.

Het blijkt dat 5 mei 1945 een datum is waar de drie mannen ieder hun eigen invulling aan geven als het om hun 'bevrijding' gaat.

Wim van der Velden (11-5-1924 - 14-12-1994)

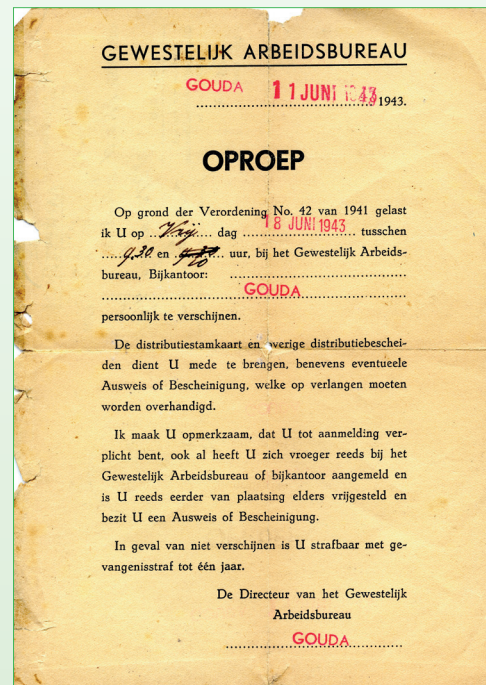
Oproep

Eind januari van dit jaar stuurde Tineke Boevée- van der Velden een mailtje aan het Historisch Genootschap waarin zij meldde dat zij nog wat documenten had die betrekking hadden op haar vader en grootvader. Daarbij was ook een oproep van 11 juni 1943 waarin haar vader, Willem van der Velden, werd gelast zich op 18 juni te melden op het Gewestelijk Arbeidsbureau in Gouda.

De oproep was als aangetekende brief verzonden en er kon geen misverstand bestaan over de bedoeling, gezien de tekst: 'Ik maak U opmerkzaam, dat U tot aanmelding verplicht bent. In geval van niet verschijnen is U strafbaar met gevangenisstraf tot één jaar'.

Het dagboek

Wim was de zoon van Gerrit van der Velden en Pietje Gorissen. Zijn vader was landarbeider en het gezin woonde Broekweg 49. Wim hield in 1943 een 'dagboek' bij. Een zakagenda had hij bevorderd tot dagboek en de agenda heette eigenlijk: 'Portefeuille Almanak voor 1943'. De agenda verdiende die titel omdat er ook de naam en het adres van de eigenaar in vermeld konden worden en daarnaast onder andere nog: 'no. van mijn distributiestamkaart (van Wim 1290)', maar ook de posttarieven (20 gram voor 7 1/2 cent) en de telefoontarieven stonden er in (lokale gesprekken 3 cent, en interlokale 6 cent voor 0-10 km, 15 cent voor 10-15 km etc. tot 35 cent boven de 35 km).

De oproep voor Wim van der Velden in 1943 om in Duitsland te gaan werken

De reis

De Duitse bezetter liet er geen gras over groeien. Wim had zich op vrijdag 18 juni 1943 gemeld in Gouda en vertrok al op maandag 21 mei met de trein naar Duitsland: 'Begin van de reis. Hartelijk was het afscheid in Zoetermeer. Mijn vader en zuster waren meegegaan, mijn moeder bleef liever thuis. Het afscheid viel mijn vader zeer zwaar. Mijn trof het niet zo zeer en toen de trein eenmaal in Gouda was, was ik alles vergeten. Na Gouda ging het naar Utrecht en daar kwamen er nog meer jongens bij en toen naar Arnhem'.

Daarna worden alle plaatsen opgesomd waar de trein langs kwam, met soms een bijzonderheid. 'In Emmerich moesten we uit de trein voor de douane, dat was een hele sjuowerij met die koffers. In Keulen moesten we kolen innemen en daarna langs de Rijn en door de bergen, waar het zeer mooi is'. In Wiesbaden moesten de jongens uit Utrecht uitstappen. 'Wij waren 's nachts om één uur in Giessen. Daar sliepen wij

Persoonsbewijs van Wim van der Velden uit 1941

in het Arbeidsambt op de vloer. 's Morgens om 5 uur wakker, gegeten en zijn we de stad gaan bekijken. Om 1 uur vertrokken we naar Rüdigen. Daar waren we om 3 uur en gingen naar het Arbeidsambt. Wij moesten naar Stockheim naar ons nieuwe huis Hof Leustadt, een oud kasteel'. (Stockheim werd in 1971 samengevoegd met Glau-burg en heet nu dan ook zo. Het ligt in de deelstaat Hessen, hoofdstad Wiesbaden, belangrijkste grote stad Frankfurt). Op woensdag 23 juni vermeldt Wim: 'begin van de arbeid. Toen had ik veel heimwee naar huis'.

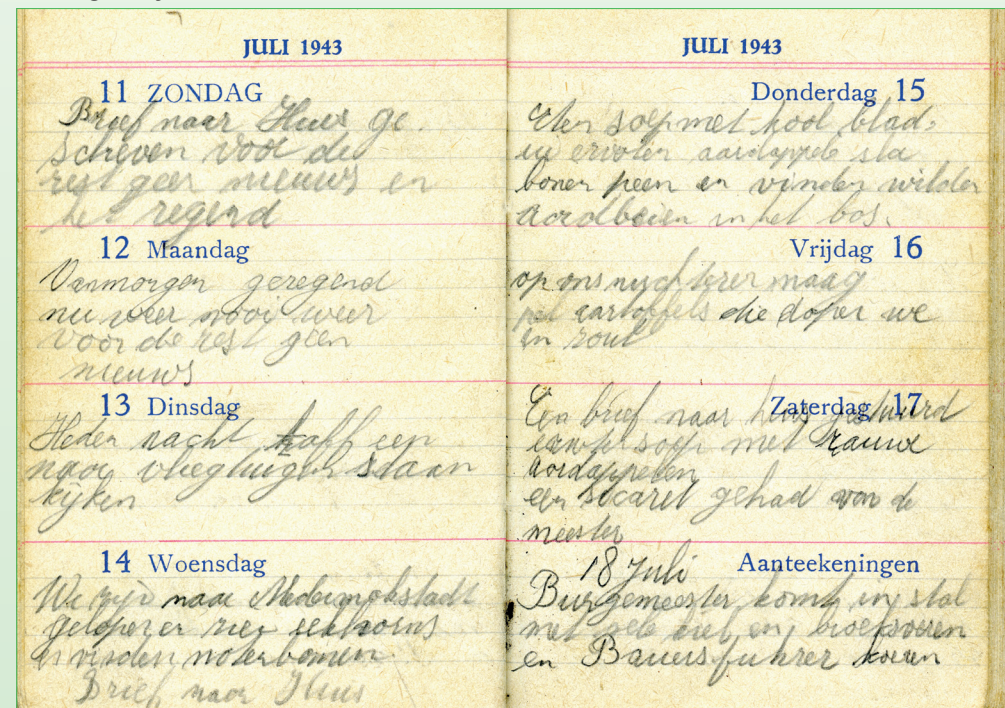
In Stockheim

Wim werkt op een boerderij, want als werkzaamheden vermeldt hij onder andere: gehooïd, tarwe maaien, melken, bietenblad voederen, koei gekalfd. Hij doet dit ongetwijfeld met Piet, want van hem lezen we soms: 'Piet heeft vandaag post ontvangen'. Ook de ontvangst van post voor hemzelf vermeldt hij regelmatig. De eerste brief heeft hij niet ontvangen, want op 26 juli staat er: 'post gehad van thuis van 8 juli, 18 dagen onderweg maar eerste brief niet ontvangen. Wim en Piet hebben veel vrijheid. Zij lopen naar naburige dorpen, zien daarbij eekhoorns onder notenbomen, vinden wilde aardbeien in het bos, wandelen op zondag met Duitse meisjes (veel gelachen). Ook ontvangt hij regelmatig geld en het lijkt er op dat hij per dag wordt betaald, want op 3 juli meldt hij: 'geld ontvangen, zondag en 3 dagen 8,25 D.M.' Toch komt ook de heimwee om de hoek kijken, want op 10 juli: 'gewed om f 5,- dat wij met Kerstmis voor goed in Holland zijn'.

Eind juli klaagt hij over pijn in zijn been en dat resulteert in bezoeken aan de dokter en uiteindelijk wordt hij 10 augustus opgenomen in het 'Krankenhaus', op 27 augustus geopereerd en pas op 22 september meldt Wim: 'uit het ziekenhuis' en op de 23e: 'Wieder arbeid, maar Piet ziek'. Wim en Piet zijn samen uit Zoetermeer vertrokken en werkten beiden op dezelfde boerderij. Piet heette Stoutjesdijk en woonde Zegwaartseweg 134. Zijn vader was ook landarbeider en chauffeur.

De mededelingen in het dagboek worden na september summier en stoppen helemaal na 11 oktober 1943.

Het dagboekje van Wim van der Velden uit 1943

Bevrijding?

De dochter van Wim heeft niet veel meer informatie over de periode die haar vader in Duitsland was. Wel weet zij dat de operatie nodig was vanwege een gezwel/abces in zijn rechter bovenbeen. Ook de zoon van Piet, Gerard Stoutjesdijk, weet weinig over de periode dat zijn vader in Duitsland was. Als je bij Wim en Piet naar deze periode vroeg, kreeg je als antwoord: 'Dat hoef je niet te weten, al die nariigheid'.

De reden dat Wim stopte met de verslaglegging in zijn dagboek zou wel eens gelegen kunnen zijn in het feit dat na 1943 de omstandigheden verslechterden en dat er van vrije tijd geen sprake meer was. De dochter weet dat de leefomstandigheden op het 'Hof' al niet bijzonder ideaal waren: 'Wim en Piet hadden als verblijf op het 'Hof' een hokje in de schuur en zij moesten hard werken, zeven dagen in de week. Met name de laatste periode was heel ingrijpend. Er werd daar hard gevochten. Zij zaten vele dagen verschanst in het bos en nog vlogen de kogels om je oren. Er werden veel mensen gedood. Hij wilde er niet over praten en heeft er vele nachtmerries van gehad'.

Willem heeft in ieder geval zijn weddenschap verloren, want hij was Kerst 1943 niet thuis. Wanneer Willem en Piet weer in Zoetermeer waren weten hun kinderen niet. Wel weten ze dat hun vaders 'op eigen gelegenheid' de tocht naar Zoetermeer hebben ondernomen. Dat ging lopend, liftend, stukjes met de trein, slapend in schuren, op begraafplaatsen of in de open lucht. Het is nagenoeg zeker dat zij op 5 mei 1945 niet hebben gezien hoe in Zoetermeer de bevrijding werd gevierd. Hun 'bevrijdingsperiode' na 5 mei 1945 zal meer weg hebben gehad van een tijd waarin getracht werd weer levend Zoetermeer te bereiken en omdat zowel Wim als Piet over de periode niet wilden praten, was hun bevrijding maar betrekkelijk.

Robert Roos 24-4-1919 - 17-12-2012

In mei 1940 zat de toen 21-jarige Robert in het leger en kreeg in Rotterdam 'de volle laag' van de Duitsers over zich heen. Na de capitulatie waren de bijna 300.000 militairen krijgsgevangenen. Oorspronkelijk besliste de bezetter dat de militairen in hun kazernes moesten blijven, maar dat werd natuurlijk toch een probleem. Op 30 mei laat de Führer dan ook weten dat het krijgsgevangenschap wordt beëindigd en iedere dienstplichtige soldaat krijgt 'groot verlof'.

Omdat blijkt dat oud-militairen zich daarna soms ook aansloten bij verzetsgroepen, kwam de Führer terug op zijn beslissing en in 1942 moet een groep beroepsmilitairen zich melden. Zij worden gevangengenomen en gedeporteerd. Een jaar later wordt er weer een groep militairen opgeroepen en nu zijn er ook dienstplichtige militairen bij. Eén van hen is Robert Roos uit Zoetermeer, die zich in juni 1943 moet melden in Amersfoort.

De 19-jarige Robert Roos in 1938 (coll. Fam. Roos)

De oproep

Robert zijn vader, en later Robert zelf, hadden Roos' Warenhuis in de Dorpsstraat. Over de oorlogsperiode heeft hij een dagboek bijgehouden en in 2010 kwam hij aan het woord in de documentaire 'Prikkelraad' gemaakt door Bob Entrop op basis van het gelijknamige boek dat geschreven is door zijn vader Bob Entrop sr. Stukken van het dagboek van Robert zijn ook te vinden in het boek: 'Eindstation, de hel van Brück'.

De Duitse bezetter riep de militairen die in 1940 in dienst waren geweest in het Nederlandse leger op om zich te melden in Amersfoort of Assen: 'Wie aan de oproep geen gevolg geeft of tracht zich op andere wijze aan het krijgsgevangenschap te onttrekken, moet op de strengste maatregelen rekenen. Dit geldt eveneens voor personen die de betrokkenen bij dergelijke pogingen ondersteunen'.

Izak, Gerrit, Robert en Jaap Roos als dienstplichtige soldaten in 1939 (coll. Fam. Roos)

Je niet melden, dus 'onderduiken' was voor Robert geen optie. Door de regering in ballingschap werd dat via radio Oranje wel geadviseerd, maar dat getuigde niet van veel werkelijkheidszin. Immers, het vinden van onderduikadressen voor bijna 300.000 personen was een utopie. Er waren al enkele duizenden mensen 'ondergedoken', maar wat de doorslag gaf was dat bijvoorbeeld je broers dan zouden worden opgepakt. Robert schrijft daar over: 'Als bijvoorbeeld je broer voor jou opgepakt zou worden en nooit meer zou terugkeren, dan zou je daar je leven lang spijt en wroeging van hebben'. Robert besloot zich dan ook te gaan melden. Met een 'vrij reizen derde klas' gaat hij naar Amersfoort. Alle mannen worden een plek in een loods aangewezen, maar zij zitten ook meteen achter hekken met prikkeldraad.

Waarschijnlijk vanaf begin juli 1943 worden er transporten georganiseerd vanuit Amersfoort naar kampen in Duitsland, Tsjecho-Slowakije, Polen en Oekraïne. Vanuit Amersfoort ging de reis in goederenwagens, waar wel vijftig man in zaten. Omdat de treinen ook nog veel omwegen maakten en vaak uren stil stonden, duurden die reizen dagen. Robert: 'Tenslotte kwamen we na vier akelige dagen en nachten aan in Brück (Duits voor de plaats Most) in Tsjecho-Slowakije. Op 14 juli 1943 somt hij de meer dan dertig plaatsen op die gepasseerd werden. De weg van het station, lopend naar het kamp was gewoon een lijdensweg. Honger, dorst, de koffers wogen als lood, de zon was om te smelten, het zweet gutste van onze lichamen. Na vier uur lopen waren we kapot afgeleverd in "Lager 22", waar we omrolden van honger en dorst, maar ze wisten niet eens dat we komen zouden, dus helemaal geen eten'.

Het verblijf

Na aankomst, de kofferinspectie: 'Je identiteitsbewijs afgeven en geld inwisselen voor krijgsgevangengeld (het waren net monopoliekaartjes die je alleen in het kamp kon gebruiken). Alle kleren afgeven om te reinigen en het volgende was alle koppen kaal knippen met een tondeuse. Daar stond je dan in je blootje met een kale kop. Je herkende je beste kameraad niet meer. Iedereen werd met een grote kwast met een bijtende vloeistof bewerkt. Het was alsof je lichaam in brand stond. Onze uitgeste kleren kon je daarna in een gloeiendhete barak ophalen'.

De krijgsgevangenen werden tewerkgesteld in een fabriek die benzine, gas en teer fabriceerde. Er moest 12 uur per dag en zeven dagen in de week gewerkt worden en het eten was minimaal en van slechte kwaliteit. Het was niet veel meer dan een bak soep met wat peen erin. Als je wat geld had, kon je soms aan extra eten komen. Robert schrijft op 30 augustus 1943: 'Ik verdiende ook wel eens wat bij de Fransen, dan speelde ik op mijn mondharmonica voor hun deur'.

Om de moed er in te houden werd er toneel gespeeld en was een koor opgericht. Over Kerstmis 1943 schrijft Robert onder andere: 'Met Kerstfeest hadden we een liturgische dienst in de kantine. We zongen Ere zij God en Stille Nacht. Na afloop werd er nog een boek uitgereikt dat uit Genève afkomstig was. 's Avonds de tafels in de barak tegen elkaar gezet, de lampen met rode zakdoeken afgedekt en nog wat kaarsjes op tafel. Weer kerstliederen gezongen met begeleiding van mijn mondharmonica. Persoonlijk had ik nooit zo intens kerstfeest gevierd. Je dacht die dagen ook veel aan thuis'.

Bij aankomst in Brück worden de krijgsgevangenen kaal geschoren en gedesinfecteerd (coll. Fam. Roos)

Over de bombardementen door de geallieerden schrijft Robert: 'Op 12 mei (1944) was er voor het eerst een massaal bombardement wat bijna niet na te vertellen is. Heel de fabriek stond in brand. Het was tenslotte een benzinefabriek. Er waren die dag achttienhonderd doden. Alles knalde en brandde. Het was een zwarte hel. Van deze bombardementen hebben we er zeker achttien meegeemaakt. Ieder bombardement was in onze gedachten een dag dichterbij de bevrijding. Hele dagen zaten we zonder stroom, water en warmte. Als er 's nachts alarm was, maakte ik alle achtentwintig man wakker en sleurde ze zo nodig uit bed. Ik zei altijd: "Als je niet loopt voor jezelf, loop dan voor je meisje, je vrouw, je vader of moeder, want altijd is er wel iemand die op je thuiskomst wacht". Maar verschillenden waren zo moe. Ze hadden de fut niet meer om te lopen. Als we dan terugkwamen, waren er altijd weer die gesneuveld waren in het kamp. Afschuwelijk!'

Over de bombardementen door de geallieerden schrijft Robert: 'Op 12 mei (1944) was er voor het eerst een massaal bombardement wat bijna niet

In 1942 wordt het 50-jarig bestaan van Roos' warenhuis in de Dorpsstraat gevierd (coll. Fam. Roos)

De laatste loodjes

In het boek 'De Hel van Brÿx' wordt het naderende einde van de oorlog beschreven: 'Op 30 april pleegt Adolf Hitler zelfmoord. De krijgsgevangenen hebben goede hoop dat de geallieerden ook Brÿx spoedig zullen bereiken. De Amerikanen trekken Tsjecho-Slowakije binnen en bereiken op 6 mei de denkbeeldige grens Karlsbad – Pilsen. Brÿx ligt ten oosten van deze lijn en Eisenhower heeft met Stalin afgesproken dat dit gebied door de Russen zal worden bevrijd. De Duitsers hebben de komst van de Russen niet afgewacht, want op een morgen worden de krijgsgevangenen wakker en dan is er geen bewaker meer te bekennen. De afspraak is gemaakt dat bij de repatriëring van de geallieerde krijgsgevangenen eerst de Amerikanen, de Britten en de Fransen gaan. De Nederlanders zullen later aan de beurt komen'. Robert wachtte daar niet op, want hij schrijft: 'Op een morgen werden we wakker en van heel de leiding was niets meer te vinden, alles op de vlucht. Henk en ik besloten bij elkaar te blijven en wij sloten ons aan bij de lange stroom mensen die op weg waren naar eigen haard. We hebben dagen gelopen. Een keer hebben we een halve dag achter op een auto gezeten met ons heen op de achterbumper. Henk aan de ene kant van de reserveband en ik aan de andere. Toen we stopten kwamen we tot de conclusie dat we hadden gelift met twee Duitse soldaten die op de vlucht waren. In Karlsbad werden we aangehouden door de Amerikanen, die ons met vijftig man op een grote militaire vrachtwagen zetten. We werden weggebracht naar scholen, waar we te eten kregen: een stevige pan met stampot waar je in één keer genoeg aan had. We zijn met auto's van Karlsbad naar Bamberg gebracht. Hebben daar een paar dagen in een kazerne gebivakkeerd en zijn toen lopende of met de trein, zelfs eenmaal met een grote tank, op huis aan gegaan. Toen de benzine op was lieten we die tank gewoon langs de kant van de weg staan. We zijn later in Weert terecht gekomen en daarvandaan op eigen risico achter op een vrachtauto meegereden die naar Den Haag moest'. Op 31 mei was Robert terug in Zoetermeer. 'Het weerzien met mijn broer en zus was geweldig. Maar er waren ook mensen die zoiets hadden van: zal ik je wel een hand geven? Hier en daar werd ik als een soort verrader gezien. Dat komt hard aan'. Robert zag pas 26 dagen na de bevrijding van Zoetermeer zijn dorp terug. Hij was bevrijd, maar je zou kunnen zeggen het was wel een bevrijding met een rafelrandje.

Chiel Meijer, geboren 4-10-1926

Van Delft naar Zoetermeer

Chiel kwam in 1955 naar Zoetermeer. Hij had in Delft een kunststoffabriek in een hal van de scheepswerf/machinefabriek van zijn schoonvader aan de Schie. Die moest weg omdat de Schie 'verlegd' zou worden. Hij vond een onderkomen voor zijn fabriek aan Den Hoorn, naast de machinefabriek van Van Driel. Tot 1960 vond daar de productie plaats. Daarna in een hal aan de Industrieweg. Chiel zijn fabriek was de eerste op die locatie. In 1955 was hij nog een tijdje 'in de kost' bij Toon van Fraassen in de Dorpsstraat. Na zijn huwelijk kwam hij in 1956 ook in Zoetermeer wonen. Hij kocht een nieuwbouwhuis in de Margrietstraat, waar hij nu nog steeds woont. De grond kostte toen 10 gulden de meter.

Chiel Meijer

10 mei 1940

Aan het begin van de oorlog was hij ruim 13, maar hij weet er over te vertellen of het gisteren gebeurde: 'We woonden in Delft in het Agnetapark bij de Gistfabriek waar mijn vader werkte. In het Agnetapark woonden alleen maar mensen die bij de Gistfabriek werkten. De huizen, maar ook de winkel, de Parkwinkel, was eigendom van de gistfabriek. Jacques van Marken, directeur van de fabriek, had het laten bouwen nadat hij de grond in 1881 had gekocht. Het park draagt de naam van zijn vrouw. Vanuit huis zagen we in de verte Rotterdam liggen. Ik kan mij het bombardement op Rotterdam in 1940 dan ook nog heel goed herinneren. Brandende stukjes hout en papier kwamen in onze tuin terecht. Ik heb toen vellen papier die half verbrand waren uit de tuin gehaald'. Om zijn woorden nog wat meer accent te geven, zoekt hij in een map twee stukken papier op die half verbrand zijn, maar waar met de pen in 'schoonschrift' een gedeelte van de tekst nog is te lezen.

Oproep voor keuring

'In augustus 1944 kreeg ik van de Duitse bezetter een oproep voor een keuring. Als ik goed gekeurd werd, zou ik in Duitsland aan het werk gezet worden. In die tijd was Toos, waar ik ook in 1956 mee getrouwd ben, al mijn vriendin. Omdat de Duitsers geen belangstelling hadden voor 'kinderen in een korte broek' liep ik dus in zo'n broek en met witte sokjes aan'. De oproep heeft Chiel keurig bewaard en hij is ook nog naar de keuring gegaan. Hij werd goedgekeurd en zou bericht krijgen waar hij zich moest melden om naar Duitsland af te reizen. Dat heeft Chiel niet afgewacht en, ondanks zijn korte broeken, werd de grond wat te heet onder zijn voeten en besloot hij 'onder te duiken'. Zijn broer Joop, die twee jaar ouder was, zat toen al ondergedoken.

Onder water

'Er staan veel dezelfde huizen in het park en die hebben allemaal slaapkamers waarvan het dak eigenlijk al op de vloer begint. Dat eerste schuine stuk was een ruimte waarmee je niets kon beginnen en dus werd daar een wandje voor gezet. Maar in de oorlog was dit een uitstekende ruimte om je in te verstoppert. Mijn broer en ik lagen daar als er razzia's waren en ook bij de burens werd die ruimte daarvoor gebruikt. Als de Duitsers op komst waren was dat in het park snel bekend en dan hoorde je eerst het gerommel bij de burens en daarna werd het doodstil. De Duitsers kwamen alleen of met z'n tweeën het huis binnen. Bij de burens stond de wieg met een baby voor het luik en op een keer vond een Duitse soldaat de baby zo lief dat hij het uit de wieg nam. Nou, de burens hebben peentjes gezweet, want zij dachten dat het luik ontdekt was.

Er werd wel honger geleden. De krant stond vol met advertenties waarin mensen spullen, zoals lakens, jassen, vloerkleden, en kachels aanboden tegen aardappels en levensmiddelen. Wij hadden niet zo'n gebrek, want mijn broer en ik gingen overdag werken op een tuinderij in Den Hoorn. Dat was vlakbij en we liepen er 's morgens in het donker heen en 's avonds in het donker weer terug. Op de tuinderij kwamen de Duitsers niet naar onderduikers zoeken, want ze gingen er kennelijk van uit dat de mensen die daar werkten zorgden voor eten en dus wel toestemming hadden om daar te zijn. Ik heb daar tot het eind van de oorlog met Strelitski gewerkt. Hij was op de Mulo mijn tekenleraar. Hij heeft daar de hele oorlog gezeten, omdat hij Jood was'. (Strelitski was na de oorlog 'een begrip' in Delft. Hij was afgestudeerd aan de Akademie voor Beeldende kunst in Den Haag, was op verscheidene Delftse scholen tekenleraar, maar ook regisseur van toneelstukken, oprichter van de Toneelvereniging De Flits, lid van de (kunst) Kring en last but not least schilder).

'Mijn broer is een keer opgepakt. Hij was overdag naar een tentoonstelling gegaan in hotel Wilhelmina. Hij werd overgebracht naar de Haagse Dierentuin. Mijn moeder was nogal doortastend en die wist dat oom Jan een Duitse officier kende die gek van hazewindhonden was, evenals mijn oom. Die Duitser is naar de Dierentuin gegaan, maar mijn broer weigerde met hem mee te gaan. Hij vertrouwde het niet. Toch wist hij te ontsnappen, want hij is bij Gouda uit een rijdende trein gesprongen toen deze vaart minderde.

Bevrijding in 1945

'Natuurlijk waren we blij dat de Duitsers vertrokken en het was ook feest in de stad. Het betekende overigens niet dat er plotseling van alles te koop was. Voor bijna alle producten moest je bonnen hebben.

Aardig voorval deed zich in 1993 voor. Mijn broer had direct na de bevrijding meegedaan aan het verzamelen van 'oorlogsbuit'. In de Choorstraat was een NSB-winkel en daar had hij een NSB-vlag buit gemaakt. In 1993 hebben we die geschonken aan het Legermuseum. In het bedankje van het museum staat dat het een ware aanwinst voor het museum is. Het was de vlag van de afdeling Delftland der NSB en hij zou een centrale plaats innemen in de expositie over Nederland in de Tweede Wereldoorlog.

Nog drie jaar oorlog

'Ik was nog maar nauwelijks aan mijn vrijheid gewend, toen ik opnieuw in een situatie verzeild raakte waar je vrijheid tamelijk beperkt wordt. In 1947 zat ik met 2800 man op de Van Oldenbarnevelt naar Nederlands Indië. Ik kwam op Java terecht. In het begin walgde je van het eten: het was spul uit blik die door de Amerikanen waren afgedankt of rijst. 's Morgens was er dan wel een homp brood, zo hard als een steen. De eerste dagen denk je dat de jongens er mee op de tafel zitten te trommelen omdat het zo hard was, maar je kwam er al gauw achter dat het was om het ongedierte er uit te verjagen. Ik heb er veel narigheid gezien, maar ben er zelf goed doorgekomen. Mijn oudere broer Joop zat op Sumatra en mijn jongere broer Han was bij de marine in Nederlands Indië. Vlak voor mijn terugkeer naar Nederland hebben wij elkaar ontmoet. Joop is rechtstreeks naar Nieuw Zeeland gegaan en alleen met vakantie nog in Holland geweest. Op 1 april 1950 stapte ik op een troepen-transportschip terug naar Holland. Eigenlijk heb ik tien jaar oorlog meegemaakt en ben pas in 1950 bevrijd.

Bronnen

Dagboek van Wim van der Velden en informatie van Tineke Boevée van der Velden en Gerard Stoutjesdijk

Dagboek van Robert Roos en informatie van Rob Roos, zijn zoon

Documentaire Prikkelraad, film van Bob Entrop

Leny Probst en Alois Probst I.M., Eindstation 'de hel van Brûx 1943-1945' (2018)

Gesprekken met Chiel Meijer

De broers Han, Chiel en Joop Meijer in Nederlands Indië (coll. M. Meijer)

Van Veen
Schoenen

Dorpsstraat 83 - 2712 AE Zoetermeer - Telefoon (079) 316 31 65
www.vanveenschoenen.nl - vanveenschoenen@gmail.com

vers, vriendelijk, vakkundig

't Kaashuys

Miereakker 20
 Reeuwijk
 0182-300797
 Dorpsstraat 103
 Zoetermeer
 079-3167616

Weydeland Kaas, buitenlandse kazen,
 verse noten, olijven en tapenades, mooie wijnen
 diverse specialiteiten

DINER & PARTYBOERDERIJ
Het Wapen van Zoetermeer
Nostalgie van "In de Drie Hooibergen"
 " VOOR ELKE GELEGENHEID EEN UNIEKE LOCATIE "

TROUWEN FEESTEN & PARTIJEN PRIVÉ DINER ZAKELIJKE EVENEMENTEN UITVAART

Wij zijn dagelijks geopend van 10.00 uur tot 15.00 uur voor bezichtigingen,
 aanvragen en informatie.

🌐 www.hetwapenvanzoetermeer.nl
 ☎ 079 - 76 000 55
 📍 Zegwaartseweg 31 | 2723 PA ZOETERMEER
 ✉ info@hetwapenvanzoetermeer.nl

De eeuw van onze omes – Oorlogsverhalen

Piet Nieuwenhuijsen

'Meester' Nieuwenhuijsen was niet alleen christelijk schoolhoofd in de vorige eeuw, voor Zoetermeer betekende hij nog veel meer. Onder meer was hij oprichter van het Historisch Genootschap. Kleinzoon Piet Nieuwenhuijsen Niekzoon schreef in 2014 een familieboek over het gezin van de meester. In *De eeuw van onze omes* deden vijf nog levende zonen een boekje familiegeschiedenis open. In dit blad verschijnt een aantal hoofdstukken uit dit boek, nu aflevering 2: Oorlogsverhalen.

De foto's zijn afkomstig van de familie Nieuwenhuizen

Een feestelijke Bevrijdingsdag was het niet in Zoetermeer. De vijfde mei 1945 werd voor het dorp een dag met een rouwrand. Op 4 mei 's avonds was er nog de euforie over de bekendmaking op de radio dat Duitsland onvoorwaardelijk had gecapituleerd. Spontaan gingen mensen de straat op, maar ze werden door Duitse soldaten al weer snel teruggejaagd in hun huizen. Nu het nog even kon, wilde de bezetter zich nog eenmaal als heerser gedragen.

Het mocht de pret niet drukken, de volgende dag is de kleur rood, wit en blauw. Overal in het dorp wordt gevlagd. Dan, in de middag, weerklinken Duitse laarzen op het Lagereind. Van achter de ramen op Dorpsstraat 171 zien mijn grootouders, meester Nieuwenhuijsen en zijn vrouw met hun jongste zoon Kees, tot hun schrik hoe ze met geweer in de aanslag recht afgaan op het huis van buurman Van der Spek. Even later komen ze naar buiten met drie gevangenen, de handen omhoog. Mijn oom Arie Nieuwenhuijsen (dan 19) is een van hen. Eerder was hij naar de burens gelopen om daar te helpen bij het stencilen van een proclamatie van minister-pre-

Duitse soldaten in de Dorpsstraat ter hoogte van nr. 41-43

Oefening van gemobiliseerde soldaten in de Palensteinse polder, 1 april 1939

sident Gerbrandy. Het tafereel roept grote emoties op. 'Zijn we allemaal de oorlog goed doorgekomen en dan gaat het uitgerekend nu nog mis!', roept mijn grootvader. In de Openbare School aan de Dorpsstraat, waar de drie arrestanten worden afgeleverd, is de spanning al enige uren om te snijden. Eerder hebben de Duitsers daar een grote groep Zoetermeerse BS'ers (Binnenlandse Strijdkrachten) onder vuur genomen. Voor twee van hen was dat fataal geweest, werden "auf der Flucht erschossen".

Als oom Arie en zijn twee medearrestanten in de school onder bewaking worden gesteld weet hij niet dat in een ander lokaal zijn broer Piet zit; hij is een van de BS'ers die daar onder schot worden gehouden. Uiteindelijk zullen beide broers ongedeerd weer thuis komen, maar het had ook slechter met hen af kunnen lopen.

Bloedig einde

Overal was op die vijfde mei het ondergronds verzet naar boven gekomen. De Duitsers op hun beurt hadden dan wel gecapituleerd, maar waren nog steeds gewapend. Dat gezagsvacuüm bleek een recept voor gewapende botsingen, soms met dodelijke afloop. Zoetermeer was een van de plaatsen waar dat gebeurde. Pas nadat de geallieerde bevrijders de Duitsers hadden ontwapend keerde overal de rust terug. Een week eerder was Zoetermeer ook al opgeschrikt door een dodelijk schietincident, met eveneens twee slachtoffers. Het vond plaats in een jachthuis nabij Zevenhuizen, waar een aantal leden van het Zoetermeers verzet zich ophielden in gezelschap van een Amerikaanse piloot. De Duitsers wisten ervan en omsingelden het huis. Bij de daarop volgende schietpartij kwamen rijksveldwachter Jacob van Rij en de piloot om het leven. Zo kwam er een bloedig einde aan vijf bezettingsjaren, die het dorp tot op dat moment redelijk goed was doorgekomen.

Maar Zoetermeer kreeg wel degelijk zijn deel van de algehele ontwrichting van het leven, waar de bezettingsjaren op uitliepen. Net als op de meeste plaatsen was er in het 'boterdorp' georganiseerd verzet en hulp aan onderduikers, met alle daaraan verbonden risico's. Dwangarbeid lag op de loer voor jonge mannen; menigeen

moest huis en haard verlaten voor tewerkstelling in Duitsland of ging in de onderduik. Het was een tijd van repressie en vernedering, van avondklok en verduistering, van razzia's tot en met huiszoekingen, van steeds groter wordende schaarste aan bijna alles met in het laatste oorlogsjaar de Hongerwinter. De gemeenteraad was ontslagen, de burgemeester moest in de onderduik. En zo voort.

Hoe kwam de familie Nieuwenhuijsen deze soms onzekere en soms angstige jaren door? Ik vroeg het aan mijn vader (Niek, 1915) en mijn omes Piet (1922), Gerard (1923), Arie (1925) en Kees (1929). Over hoe de bezettingstijd een gat sloeg in hun jeugd.

Oom Piet: vastgezet als terrorist

'Op de vroege ochtend van de tiende mei 1940 kwam vader ons wekken, gekleed in borstrok en lange onderbroek: zo had ik hem nog niet eerder gezien. Jongens, rijzen, riep hij, het is oorlog! Je hoorde het gegons al van de vliegtuigen. Nederlandse militairen hadden een mitrailleurpost achter de Schinkelweg en daar gingen we kijken. Tegen de waarschuwingen van moeder in'.

'Een dag na het bombardement van Rotterdam ben ik daar geweest. Boterhandelaar Vogelaar, voor wie ik toen werkte, probeerde zijn klanten in Rotterdam te bereiken. Maar toen we er eindelijk aankwamen bleken hun huizen al weggebombardeerd. Er hing een lijkenlucht.'

'De capitulatie gaf een onwezenlijk gevoel. Mensen liepen op straat. Ik zie Roos senior van Roos Warenhuis nog stampvoeten: het was laf, we hadden ons niet moeten overgeven! Buurman Van der Spek waarschuwde: pas op, vanaf nu hebben de muren oren. Vader zei: nu gaan ze proberen ons hun ideologie op te dringen.'

'Zoetermeer kende alleen in het eerste en het laatste oorlogsjaar een aanwezigheid van Duitse troepen. In de tussenliggende jaren kon je aardig je gang gaan. Zo kon je gerust 's avonds na spertijd nog buiten lopen. Duitse militairen waren wel bij mensen thuis via de inkwartiering. Maar aan ons ging die inkwartiering gelukkig voorbij, ons huis zat al vol met dat grote gezin.

Met de Jodenvervolgning werden we niet rechtstreeks geconfronteerd, want er waren bij ons geen joodse ingezetenen. Maar voor mijn werk kwam ik ook in Den Haag. Ik herinner me de Veerkade, waar veel joden waren, die allemaal met een ster op liepen. Ik kon maar niet begrijpen waarom ze dat deden. Ik herinner me ook nog een gesprek met een joodse fietsenmaker. Hij zei: "mijn broer is weggehaald, nu ben ik aan de beurt". Ik vroeg hem waarom hij zich niet uit de voeten maakte. Hij keek me hulpeloos aan. Niemand die toen wist wat het lot zou zijn van de joden. Mijn tante Fie in Amsterdam had contact met Sally, de tweelingbroer van Lou de Jong. Die wist ook niet beter dan dat ze naar een werkkamp zouden gaan. Het zou voor hen dus een kwestie worden van overleven'.

Nederlands Onderduikersparadijs

Een hele generatie jonge mannen leefde tijdens de bezetting in de slagschaduw van de Arbeitseinsatz. Wie een oproep voor deze dwangarbeid in Duitsland kon verwachten probeerde uit alle macht een ontheffing te krijgen. Door je te laten afkeuren. Of wegens onmisbaarheid als je voor een bedrijf werkte, dat van belang was voor de industrie of de voedselvoorziening. Duizenden doken onder, duizenden ook gingen naar Duitsland. Aan het einde van de oorlog waren enkele honderdduizenden jonge mannen zoek; ze zaten in de onderduik of waren tewerkgesteld bij de Oosterbuur of ergens in eigen land.

Oom Piet beschikte over een onmisbaarheidsverklaring wegens de onvrijwillige afwezigheid van zijn toenmalige baas, de boterhandelaar. Deze zat vast wegens zwarte handel. 'In 1943 kregen mijn broer Gerard en ik een oproep om gekeurd te worden voor de arbeidsinzet. Vader reageerde heel beslist. Hij riep ons bij zich en verscheurde de oproep voor onze ogen. Naar Duitsland? Zijn zonen nooit. Hij besloot - wij waren nog niet volwassen - dat Gerard thuis zou kunnen blijven. Voor

hem wist hij een baantje letterlijk naast de deur, in de ompakkerij van boterhandel Van der Spek. Gerard kon daar ongezien in en uitlopen. Voor noodgevallen was er bovendien een schuilplaats bij ons op de zolder.

Voor mij vond vader een legaal alternatief voor onderduiken. Met medewerking van de directeur van het plaatselijke arbeidsbureau, een goede vaderlander, regelde hij voor mij een werkplek in de Noordoostpolder. Nog maar net ingepolderd moest dit gebied in cultuur worden gebracht. Als je daar

Gerard Nieuwenhuijsen had zoals iedereen verplicht een persoonsbewijs

kon werken was je gevrijwaard voor de arbeidsinzet. De Duitsers hadden belang bij de inpoldering met het oog op de toekomstige voedselvoorziening.'

'Voorjaar 1943 vertrok ik naar het oord, dat intussen de bijnaam Nederlands Onderduikers Paradijs had. Jozef en Johan Boon, broers van Nieks verloofde Annie, gingen ook mee. Jozef geloofde het trouwens na een dag al. Hij zei: jullie bekijken het maar en weg was hij. Ik kwam op Schokland te werken. Het merendeel van het werk bestond uit greppels en sloten graven. Een paar maanden later begonnen de Duitsers ook in de Noordoostpolder razzia's te houden en mensen op te pakken. Toen ze ook bij ons zouden komen beloofde de kampbeheerder dat hij ons tijdig zou waarschuwen. Als hij floot was er onraad en moesten wij vluchten, de rietlanden in. Zo gebeurde het, ik heb me drie uur verborgen gehouden in de rietlanden tussen Schokland en Urk tot het sein veilig werd gegeven. Daarna had ik er geen vertrouwen meer in. Ik ben toen samen met dorpsgenoot Dick Hoogeveen op een plofbandenfiets weer teruggegaan naar Zoetermeer. Later ontving ik nog een brief van de Directie Noordoostpolder met het dringende verzoek om me weer te melden. De

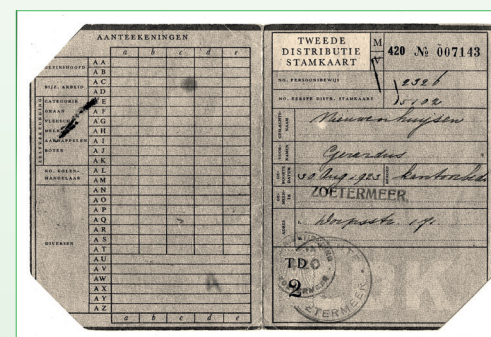

In 1942 viert de familie Nieuwenhuijsen het 12,5-jarig jubileum van zoon Niek bij de Brinkers fabrieken

razzia was zogenaamd een misverstand geweest. Ik ben natuurlijk niet gegaan en heb later gehoord dat daar toch weer mensen zijn opgepakt. Ik had mijn onmisbaarheidsverklaring nog altijd, maar moest eenmaal thuis wel voorzichtig zijn. Overdag kwam ik niet op straat. Je moest op je hoede zijn voor NSB'ers die je aanbrachten. Dat overkwam bijvoorbeeld mijn neef Jaap Waardenburg van de Stationsstraat. Hij zat om de arbeidsinzet te ontlopen ondergedoken, maar kwam even bij zijn ouders langs voor het wasgoed. Waarschijnlijk is hij gezien door een NSB'er. Bij het verlaten van het huis liep hij in de armen van twee WAmannen. Via het politiebureau in Gouda ging hij op transport naar kamp Amersfoort. Terwijl Jaap in het kamp zat overleed zijn moeder, tante Maaïke. Mijn vader heeft toen de trein genomen naar Den Haag om er bij de Ortskommandant voor te pleiten dat Jaap de begrafenis van zijn moeder kon bijwonen. Maar dan staat u persoonlijk borg voor zijn terugkeer, reageerde de Duitser. Zo kon Jaap de begrafenis bijwonen, ik zie hem nog staan met zijn kaalgeschoren kop. Wij zaten wel een beetje in spanning, want mocht Jaap onverhoopt niet teruggaan, dan ging vader de gevangenis in. Net als oom Cees, de vader van Jaap die ook borg stond. Later heb ik begrepen dat vrienden van Jaap, jongens uit het verzet, hem nog hebben benaderd: ze wisten wel een onderduikplek voor hem. Maar Jaap hield woord en ging terug naar kamp Amersfoort.'

Hongerwinter

'We zijn wel tekort gekomen in de Hongerwinter. Om er doorheen te komen moesten we van alles bij elkaar scharrelen. Gelukkig hadden we boeren in de nabijheid. Vader ging boeren af en kwam dan met een fles melk thuis. 's Avonds trokken Gerard en ik wel eens naar oom Piet in Benthorn voor een mud tarwe. Moeder bracht dat naar de bakker die er brood van bakte. Op het eind begon moeder wel tekenen van honger-oedeem te vertonen, een signaal dat we tekort kwamen. Op de bruiloft van Niek en Annie, eind 1943, dineerden we bij de ouders van Annie, familie Boon van de veevoederhandel aan de Schinkelweg. Nou, daar was goed vlees. Wij, de jongens van Nieuwenhuijsen, schijnen daar non stop te hebben gegeten. Jaren later werd daar nog over gesproken. Goed vlees was dan ook een zeldzame traktatie.

Distributiestamkaart van Gerard Nieuwenhuijsen

In de grote stad was de situatie veel erger. Een politieke relatie van mijn vader, een belangrijk man van de ARP uit Den Haag, klopte tijdens de Hongerwinter eens bij ons aan. Hij kreeg stampot zonder vlees. Na afloop zei hij: "mevrouw Nieuwenhuijsen, het was een koningsmaal!" Deze man stond met vader in contact via het verzet. Hoe het precies zat wist ik niet, in de oorlog mocht je niet te veel weten. Ik nam aan dat het met de illegale ARP te maken had; vóór het verbod van de partij was mijn vader regionaal voorzitter. Er waren regelmatig bijeenkomsten bij ons thuis met figuren uit de Anti Revolutionaire Partij, die weer in contact stonden met de illegale landelijke leiding. Mijn jongere broer Arie stond dan op de uitkijk. Ik heb namens vader nog eens een dikke envelop met geheime documentatie bezorgd op een adres op het Plein in Den Haag. Vader zou als schoolhoofd nog in de problemen komen toen de NSB hem opdroeg om in de school aan de Dorpsstraat een wervende affiche op te hangen. Bij weigering zouden er represailles volgen. Wat te doen? Toen heeft hij in arren moede die affiches maar opgehangen. Door mensen van het verzet is dat hem later nog nagedragen. Makkelijk, hoor'.

Ondergronds leger

'In september 1944 werden de Binnenlandse Strijdkrachten opgericht, een bundeling van diverse illegale groepen met prins Bernhard aan het hoofd. Zo ontstond een ondergronds leger, dat onder meer als taak zou hebben om de Duitsers te ontwapenen nadat ze waren verslagen, de orde te handhaven en landverraders in te rekenen. Als uniform had de BS een blauwe overall. Van de meest manhaftige taak, het ontwapenen van de Duitsers, zou niets terechtkomen: de geallieerden wilden

Niek Nieuwenhuijsen en Annie Boon trouwden in december 1943, midden in de oorlog

dit bij nader inzien toch maar niet aan de zwakgeofende BS toevertrouwen. Duzenden jonge mannen sloten zich aan bij de BS, in Zoetermeer/Benthuisen meer dan honderd. Oom Piet werd gevraagd om bij de BS te gaan door een huisvriend, Jan Beimers. Het lidmaatschap van de illegale militie bestond voornamelijk uit oefeningen. "We hadden geheime bijeenkomsten op de zolder van de fabriek van Zelandia in de Dorpsstraat. De Duitsers zaten schuin aan de overkant, maar merkten niets. Door onze commandant, een ex-militair, werden we ingewijd in militaire vaardigheden en leerden we hoe te marcheren. Echte vuurwapens hadden we niet, we oefenden met houten geweren; van een zakdoek maakten we een muis en dan wierp je zogenaamd een handgranaat. Er waren wapens voor ons gedropt vanuit Engeland, maar die bleven voorlopig op de achterhand en lagen verborgen bij boeren. Thuis praatte je er met geen woord over. Pas toen we na de bevrijding bovengronds gingen zag ik dat mijn broer Henk ook bij de BS was, bij een andere afdeling weliswaar. We wisten het niet van elkaar".

Kort voor de bevrijding was er de Duitse overval op het Zoetermeerse verzet in het jachthuis in Zevenhuizen. Een van de verzetsmensen die had weten te ontkomen, BS-commandant Piet van Driel, ijde per fiets naar Zoetermeer en sloeg groot alarm: de Duitsers hadden waarschijnlijk de ledenlijst van de BS buitgemaakt! Ik moest in allerijl vertrekken en ging op de fiets naar mijn oom in Benthorn, wat een veilig adres was. Gerard ging voor alle zekerheid ook mee.

Dan komt de vijfde mei. 's Ochtends waren de BS'ers opgetrommeld naar de Openbare School in de Dorpsstraat, om daar kwartier te maken voor verdere acties. De Duitser had gecapituleerd, nu kwam hun moment. 'We kregen voor het eerst een echt wapen, munitie en een blauwe overall. De stemming was opperbest. De Duitsers zaten schuin aan de overkant in de gevorderde School met den Bijbel. Maar ja, dachten wij, ze hadden toch gecapituleerd?'

'Het moet rond één uur 's middags zijn geweest, toen ik commandant Piet van Driel, plotseling hoorde roepen: kies allemaal je eigen weg! Duitse soldaten renden met hun wapens in de aanslag het schoolplein op. Paniek, je moet in zo'n situatie snel een keus maken. Net als een paar collega's gooide ik mijn stengun door een raampje naar buiten; we gaven ons meteen over toen de Duitsers binnen stormden. Onze wapens lagen buiten zicht in het water. Het bleek de juiste keus. Jongens die via de sloot het weiland in waren gerend werden gemitrailleerd. Diverse van hen raakten gewond en twee zijn er doodgeschoten, Jan Hoorn en Cornelis van Eerden. We werden vastgehouden in de schoollokalen, zittend op de vloer. Ons werd gezegd dat we als terroristen werden beschouwd en zouden worden afgevoerd naar Den Haag. En terroristen werden gefusilleerd! Nou, daar zaten we dan, er waren vaders met kinderen bij. Ik heb mensen zien bidden en bibberen. Er waren er die helemaal leeg liepen van angst en steeds weer naar de emmer moesten'.

Inrekenen NSB'ers

'De Duitsers trokken ook het dorp in. Vlaggen moesten worden ingehaald. Er werden mannen opgepakt als represaille. Daar bleek ook mijn broer Arie bij te zijn. Later hebben we gehoord dat de bevelhebber van de Duitsers, Schmidt, nog geen orders had gehad met betrekking tot de capitulatie en dat kan een verklaring zijn voor hun agressieve gedrag. Pas na tussenkomst van een hogere officier vanuit Den Haag werden we de volgende ochtend vrijgelaten.

Toen begon ons eigenlijke werk. We waren gelegerd in de Openbare School, de School met den Bijbel werd ingericht voor gevangen genomen NSB'ers. Bij die gevangenneming ging het niet altijd fijn toe, ik moet bekennen dat ik niet op alles wat we deden trots kan zijn. Dat NSB'ers hun voeten moesten vegen met hun eigen vlag was nog tot daar aan toe, maar in mijn BS-groep zaten fanatiekelingen die sloegen en mepten. Als ik er wat van zei, schreeuwde zo'n zogenaamde korporaal tegen mij: "hou je er buiten, ga in de houding staan!". Nadat de NSB'ers afgevoerd waren naar Delft deden we nog bewakingsdiensten, zoals bij Nutricia, controleerden we de uitvalswegen en assisteerden we de Canadezen. Ik weet nog dat ik een sigaret kreeg van een Canadees. Ik stond te tolleren op mijn benen, want ik had in geen jaren meer een goede sigaret gerookt.

Oom Piets actieve tijd als BS'er bleek van korte duur. Het burgerlijk bestuur keerde weer terug en nam het werk van de BS weer over. Korte tijd later zou hij een stap zetten die zijn leven voor de komende drie jaar zou bepalen: hij tekende als oorlogsvrijwilliger in het Nederlandse leger. Wat bracht hem daartoe? Groepsgevoel speelde zeker een rol: een heel clubje BS'ers meldde zich als groep aan en oom was

één van hen. En ook, denkt hij, “waren we een beetje geïndoctrineerd” door oproep van de Koningin. ‘Indië zuchtte nog onder de Japanse laars en moest bevrijd worden, sprak ze op de radio. Ons leger had behoefte aan, zoals ze het zei, flinke jongemannen. Je voelde het als je taak om daaraan mee te werken.’ Voor hij tekende had oom Piet nog een gesprek met een officier. “Realiseer je goed wat je gaat doen”, zei deze. “Je gaat naar een tropisch land, de omstandigheden zijn zwaar, achter elke boom kan een vijand staan”. ‘Maar je wilde er naar toe, dat was het enige doel. Ik kneep ‘m eerlijk gezegd wel bij de gedachte dat ik als groentje tegenover zo’n ervaren Jap zou komen te staan. Mijn vader was er dan ook niet blij mee. Hij zei: “ik kan het niet verhinderen, maar anders had ik het graag gedaan”. Maar ik had al getekend, voor onbepaalde tijd’.

De ANWB kampeerkaart van Gerard Nieuwenhuijsen

Oom Gerard: ontvlucht in vrouwenkleren

‘Ik had een vals bewijs dat ik bij Nutricia werkte. Dat was voedingsindustrie en dus had ik een vrijstelling. Ik weet trouwens niet meer hoe ik daar aan gekomen ben. Vanaf 1942 werkte ik bij het verzekeringsbedrijf Nezifo op het Willem Witsenplein in Den Haag in een functie op de boekhouding. Daar ben ik in 1943 met een razzia geconfronteerd. De Grüne Polizei zat er om de hoek. Om te kunnen weggelopen van het Willem Witsenplein ben ik door vrouwelijke collega’s in vrouwenkleren naar buiten geloodst.

Na die razzia ben ik niet meer teruggegaan naar mijn werk. Te onveilig. De werkgever had daar alle begrip voor, ik kreeg zelfs mijn salaris doorbetaald. Ik kon komen werken bij buurman Van der Spek, in de ompakkerij van de boterhandel. Dat het naast de deur was hielp om ongezien te blijven. Thuis op de vliering hadden we een geïmproviseerde schuilplaats. Daar was een wandje getimmerd waardoor je aan het zicht werd onttrokken. Ook stonden er bedden voor de nacht, mocht het nodig zijn. Op een gegeven moment werd het onze vaste slaapplek. Piet, Arie en ik. Bij huiszoeking lag je hem soms wel te knijpen. Kwam er zo’n soldaat naar boven: “Ist da Einen?” Het was maar een dun wandje.

In november 1944 hebben we de slachtoffers van de razzia van Rotterdam nog voorbij zien komen. Een treurige, eindeloze stoet rugtassen liep door de Dorpsstraat op weg naar dwangarbeid. Er was er één die op de Bleiswijkseweg uit de rij wist te ontsnappen en toevlucht vond in het huis van mijn zuster Dien. Het verhaal wil dat hij zich op het toilet heeft schuilgehouden tot het gevaar was geweken’.

Hongerige Hagenaars

‘In het laatste oorlogsjaar was er steeds minder tarwe. Daarmee kwam de broodvoorziening in gevaar. Vader had een entree bij sommige boeren en bracht wel eens eten mee. Of de zoons moesten het met de fiets op komen ophalen. Bij oom Piet Verweij in Benthorn kon je altijd eten met spek krijgen. Ook was er het eten van de gaarkeuken, maar dat was zó slecht dat ik het niet at.

Al met al hadden we het nog goed vergeleken met de Hagenaars. Die gingen en masse op eten uit, ook bij Zoetermeerse boeren, met waardevolle spullen als ruilmiddel. Ik zie ze nog door de Dorpsstraat lopen. Ze moesten voor spertijd acht uur weer thuis zijn en velen haalden dat nooit. In het gymnastieklokaal achter het Spaarbankgebouw in de Dorpsstraat was daarom een overnachtingsmogelijkheid ingericht.

Een paar maanden voor de bevrijding werd een lid van onze kerk, Han Koorneef, geliquideerd door het verzet. Hij had vastgezetten wegens zwarte handel, vandaar zijn bijnaam Zwarte Han. Hij werd ervan verdacht namen van het Zoetermeerse verzet te hebben doorgegeven in ruil voor zijn vrijlating. Toen enkele verzetslieden werden opgepakt rees een ernstige verdenking tegen Zwarte Han. Toen is besloten hem uit de weg te ruimen. als verrader is hij op de Bleiswijkseweg neergeschoten. Ik zie nog dat gezin zonder vader in de kerk zitten, dat was wel wat. Nee, er werd niet over gesproken. Ook na de oorlog niet.

De fabriek van Nutricia is op 30 maart 1945 zwaar beschadigd door een bom, bedoeld om het spoor onbruikbaar te maken

Na de bevrijding werden dingen duidelijk die je niet wist. Zo hoorde ik toen pas dat mijn broers Henk en Piet bij de Binnenlandse Strijdkrachten zaten. De zusters Gorissen op de Stationsstraat bleken twee Joodse meisjes in huis te hebben verborgen. Ze kwamen op straat bij de feestelijkheden. Eind augustus heeft er in Zoetermeer een groot driedaags bevrijdingsfestival plaatsgevonden met veel zang, revue en allegorische voorstellingen. Het programmaboekje heb ik nog'.

Oom Arie: opgepakt op bevrijdingsdag

'Ik herinner me dat op 10 mei 1940 het halve dorp naar buiten liep. Veel mensen konden niet geloven dat het oorlog was en dachten dat het om een oefening ging. Bij de Watertoren werd een Duits vliegtuig neergeschoten. Wij natuurlijk erop af, hoewel het achteraf bezien best gevaarlijk was.

Alles bijeen genomen zijn we als gezin de oorlog best goed doorgekomen. Het was een spannende tijd, waar we zo ontspannen mogelijk mee probeerden om te gaan. Natuurlijk, als een van ons in gevangenis was beland of dwangarbeid had moeten doen, dan hadden we misschien wel anders gepraat. Het grootste gevaar dat we liepen was opgepakt te worden voor de arbeidsinzet. We hebben best geluk gehad dat niemand van ons in Duitsland terecht is gekomen, want we hadden er de leeftijd voor.

Ikzelf was nog jong en viel nog niet onder de jaargangen die opgeroepen konden worden, maar na 1943 kon je nergens meer van op aan. Zeker toen ze razzia's begonnen te houden. Ze gingen huis aan huis, alle kamers werden doorzocht. Op de voorzolder hadden we een schuilplaats gemaakt achter een schutting. Als ze echt grondig hadden gezocht, hadden ze ons zó gevonden. Er waren ook zes slaappleaatsen. In de laatste oorlogsmaanden werd het onze vaste slaappleaats.

Op een gegeven moment ging ik niet meer naar mijn werk op de bank in Voorburg. Ik meen dat de reden was dat er geen treinvervoer meer was. Toen kreeg ik een brief van de baas met het verzoek om weer te komen. Er ontbraken al twee collega's die waren opgepakt. Ik heb ingestemd en ging lopend naar mijn werk. Maar dat werd op den duur steeds gevaarlijker wegens luchtgevaar, er werd door de geallieerden geschoten op alles wat bewoog.

De mensen uit Den Haag die op hongertocht gingen, trokken allemaal door het dorp. Er zijn bij ons wel eens een paar schoenen gestolen, de deur stond open zoals altijd. Vergeleken met de massa die voorbij trok hadden wij nog goed te eten. Bekenden wisten ons wel te vinden. Ik herinner me dat een neef uit Delft, waar ik nooit eerder van gehoord had, mee kwam eten. Ook een oud-collega van mij kwam aanschuiven en nog diverse andere verre bekenden. Moeder haalde iedereen binnen, ook al had ze zelf aan het einde van de oorlog tekenen van hongeroedeem'.

Leden van de Binnenlandse Strijdkrachten in 1945 voor de Openbare School in de Dorpsstraat, rechts Piet Nieuwenhuijsen

Niet feestelijk

'Op de avond van 4 mei, na het bericht van de Duitse capitulatie, gingen we de straat op. De Duitsers bevelen ons weer naar binnen te gaan. De volgende dag ben ik opgepakt toen ik op een bovenkamer bij buurman Van der Spek een proclamatie van de Nederlandse regering aan het stencilen was, samen met Cor Boon, een neef van Annie, en een onderduiker. Waren de Duitsers ingeseind? Door wie? Ik heb nooit begrepen hoe ze ons konden vinden. Ook later is het nooit opgehelderd.

We moesten lopen naar de openbare school, handen omhoog. Daar werden we vastgehouden, terwijl we op de kale vloer zaten. Tot onze verrassing bleek ook zo ongeveer de hele BS van Zoetermeer gevangenen te zitten. Beschuldigd van terrorisme. Nadat hun leider, Piet van Driel, de Duitsers had verzekerd dat wij geen "terroristen" waren, mochten we gaan. Wat een spanning. Nee, de eerste uren van de bevrijding waren niet echt feestelijk voor mij.

Of ik nog leuke herinneringen heb aan de bevrijding? Ja, dat we naar de rijksweg gingen om de bevrijders te zien binnenkomen. En dan waren er de georganiseerde feestelijkheden, eind augustus. Er was een allegorische optocht, waaraan ik meedeed. In een kinderwagen met een Duitse helm op met het opschrift: "Wir kapitulieren nie".

Oom Kees: oorlog als spel

'Op 10 mei 1940 was ik tien jaar. Ik herinner me het geronk van vliegtuigen om vier uur 's ochtends. En mensen op straat. Overbuurman Geerts, de kerkorganist, meende zeker te weten dat het slechts om oefeningen ging. Al gauw wisten we beter. Een paar dagen later zagen we bij avond Rotterdam branden. Geblakerde papiersnippers dwarrelden de tuin in. Wat ik me van die dagen ook nog herinner is

dat het koffertje van mijn ouders klaar stond. Voor het geval dat. Ik zat in een totaal andere situatie dan mijn oudere broers, want ik hoefde niet bang te zijn voor de arbeidsinzet. Voor ons jongens was de oorlog aanvankelijk een spel. We speelden soldaatje en hadden in onze fantasie een heel systeem gemaakt. Met verkenningsposten, spionnen, Rode Kruis, alles hoorde erbij. Straten streden in onderlinge competitie, de Dorpsstraat tegen de Stationsstraat en zo verder. Dit oorlogsspel duurde ongeveer een half jaar. Na mijn eerste jaar op de ambachtsschool in De Haag werd het gebouw gevorderd door de Duitsers. Daardoor heb ik het schooljaar 1944/45 gedwongen thuis doorgebracht. Ik werd ingeschakeld bij het organiseren van eten voor het gezin. Gezien mijn leeftijd kon dat zonder risico om opgepakt te worden. Ik ging bijvoorbeeld tarwe halen bij de boer, een kilo voor een kwartje. Je kreeg maar één portie. Ik ben eens voor een tweede portie in de rij gaan staan met mijn neef, Klaas Waardenburg. Ha, we hadden ons als vrouw verkleed, maar we werden snel ontmaskerd! We kookten thuis op de kachel, die brandde op hout van knotwilgen. Ik herinner me dat ik samen met mijn oudere broer Niek achter dat hout aanging. Van timmerman Veldhuizen kregen we een handkar. Vader gaf soms bijles bij een boer tegen betaling met voedsel. Moeder heeft in die tijd heel wat moeten doorstaan om de boel draaiende te houden. Tijdens de Hongerwinter ging ik samen met mijn zus Jo op de fiets naar Kootwijkerbroek, waar mijn vader onderwijzer was geweest. Vader had tevoren een oude bekende aangeschreven, boer Van Ee. Op de terugweg hadden we de fietstassen en een rugzak vol met eten: eieren, rogge, aardappels'.

De BS afdeling Zoetermeer in mei 1945, in het midden Piet Nieuwenhuijsen

NSB-affiche op school

'Nee, de ellende ging niet aan onze deur voorbij. De weggevoerden van de razzia van Rotterdam. De voedselzoekers uit Den Haag. Mijn latere vrouw Marry beleefde dat overigens heel anders dan wij. Zij woonde op een boerderij in Zoetermeer en daar werd de deur platgelopen door "hongerige mensen". En dan was er het bombardement van het Bezuidenhout in Den Haag, twee maanden voor de bevrijding. Een vriend van mijn vader had alles verloren. Hij zat bij ons aan tafel te huilen. Ik herinner me nog vergaderingen bij ons thuis, die met veel geheimzinnigheid waren omgeven. Kennelijk ging het om geheime bijeenkomsten van de verboden Anti Revolutionaire Partij. Mijn vader was een van de voormannen. En er was nog meer illegaal werk: ik hielp soms bij het maken van De Marskramer, een plaatselijk illegaal blaadje met nieuws, dat in 1944 verscheen. Mijn broer Piet en een vriend van hem runden dat. Ze zeiden als ze het huis verlieten: we gaan het varken voeren! Op de zolder waar het krantje werd gemaakt zorgden mijn broer Arie en ik al trappend op een fiets voor verlichting. Als schoolhoofd zou vader nog last krijgen van de propagandistische affiche van de Jeugdstorm, de jongerenclub van de NSB, die in zijn school hing. Er op afgebeeld stond een jongeman in uniform, Koen van de Arbeidsdienst. De NSB dwong vader die op te hangen. Chef-veldwachter Steenhuijsen kwam vader speciaal hiervoor waarschuwen: er zou een serieuze represaille volgen als hij niet meewerkte. Toen heeft hij de affiche maar zo onopvallend mogelijk opgehangen. Toch is het hem later kwalijk genomen.

De sfeer tijdens de bevrijding was er een tussen spanning en ontspanning. Toen we op de avond van de vierde mei, na het nieuws van de algehele capitulatie, de straat op gingen werden we teruggejaagd door een groep fanatieke Duitsers, die op gevorderde fietsen uit Benthuizen waren gekomen. "Der Krieg ist noch nicht erledigt", schreeuwden ze. We kenden ze wel, diezelfde Duitsers waren ook de vaste controleurs van de avondklok. Om acht uur kwamen ze kijken of je wel binnen was.

De volgende middag zagen we vanuit ons huis hoe broer Arie werd opgebracht. We hoorden geroep van Duitse soldaten en zagen ze aanbellen bij Van der Spek, geweren in de aanslag. Het is goed afgelopen. Beter dan met de schietpartij met de BS op de Openbare School, diezelfde dag, waar broer Piet ook bij betrokken was. Later heb ik nog wel eens gedacht aan de handkar, waarmee een bekende van ons, Dick Hoogeveen die ook bij de BS zat, op die morgen voorbij kwam. De lading was toegedekt met jute. Dat zullen wel de wapens zijn geweest voor de BS.'

Niek: Mussolini afgezet, mooi zomerweer

Duizenden Nederlanders hielden er tijdens de bezetting een oorlogsdagboek op na. Van mijn vader Niek, is een journaal bewaard gebleven uit de tweede helft van 1943, de maanden die vooraf gingen aan zijn huwelijk met zijn verloofde Annie. Summiere aantekeningen die toch een mooi tijdsbeeld geven. Groot nieuws van de oorlogfronten en de sores van het dagelijks leven in een bezet gebied lopen in het dagboek moeiteloos in elkaar over: 'Himmler minister van Binnenl. Zaken, we krijgen 10% duurtetoeslag!'

Een greep uit vaders aantekeningen.

'Geallieerden hebben 13 plaatsen op Sicilië bezet. De Russen sinds drie dagen weer in 't offensief. 's Avonds nog even bij Annie aangeweest. Vóór ik wegging nog even een bord pap naar binnen gewerkt. (16 juli)

Op kantoor alles normaal.(..) Palermo door de Amerikanen veroverd. Vanavond orgelges gehad. Soerabaja gebombardeerd. (23 juli)

Aan de zaak niet druk. Prachtig zomerweer. Belangrijk nieuws dat Mussolini is afgetreden. Dit gaat natuurlijk als een lopend vuurtje. (..) De verkeering van Jo den Hollander is weer uit. Gerrit Boon is weer gezakt voor Boekhouden (26 juli)

Vanmorgen werden we opgeschrikt doordat een Amerikaanse bommenwerper brandend aan de Bleisw.weg was neergekomen.(..) Vanavond kwam het bericht dat er 2 Canadezen gevangen genomen waren. Een ervan was gewond. In 't dorp gaf deze kwestie veel opschudding. De Duitschers werden woest, omdat diverse mensen gingen lachen en zwaaien naar deze 2 piloten. (..) Alzoo was dit een dag vol sensatie. (30 juli)

Op kantoor weer een drukke morgen. (..) Vanmiddag heeft de G. Polizei controle uitgeoefend op de hoek Stationsstraat. Gerard was met zijn vrienden gaan zwemmen aan de Noord A. Jan Beimers is ze gaan waarschuwen dat ze maar even weg moesten blijven (21 augustus)

Koning Boris van Bulgarije ernstig ziek. Himmler is minister van Binnenl. Zaken geworden. Vanmorgen de verblijdende mededeling gehoord dat we 10 % duurtetoeslag zullen krijgen. (27 augustus)

Koninginnedag

God-Nederland-Oranje. Dit drievoudig snoer denken we vandaag aan. Geve God, dat waar de vooruitzichten steeds hoopvoller worden, dat we volgend jaar weer verenigd onze Koninginnedag mogen doormaken.(..) Verder is het vandaag een bijzondere dag voor ons, omdat we bij Dien in de kost zijn. We hebben best gegeten en 's avonds hebben we ons bezig gehouden met Monopolie. (..) Churchill heeft een rede gehouden. Verhouding Duitschland-Zweden enigszins bedrukt. (31 augustus)

Vanmorgen werd het heele dorp opgeschrikt door een overval op de distributiedienst. Jaap Havenaar was met de koffer op weg naar Hazerswoude begeleid door 2 marechaussees. De overval was in een tijd van een zucht gebeurd. Vandaag is Jaap bij de politie al verhoord. (..) 't Is voor het vaderland, zeiden de overvallers. (23 september)

In de krant stond weer een lijst van 19 personen die doodgeschoten zijn. Vreeselijk! Dit als vergelding voor de sluipmoorden die de laatste tijd gepleegd zijn. Er was ook een kennis van Henk bij. (..). De weektaak is weer achter de rug. Op 't oogenblik regent het. Vanmiddag aardappelen geschild. (2 oktober)

Vanmorgen is het distributiekantoor in Nieuwerkerk overvallen. Personeel opgesloten, alles meegenomen, de telefoonleiding doorgesneden en toen weer vertrokken.(..) Jaap Havenaar is nu naar Vught gebracht. Het is wel erg als je op zo'n manier weggevoerd wordt. Vanavond bij Annie geweest om haar op te halen voor de zangrepetitie. (6 oktober)

Broer Henk vandaag 24 jaar. We mogen nog van geluk spreken, dat hij deze dag in de huiselijke kring kan vieren. Voor hem geldt ook dat Eén zijn leven bestiert. De Russen hebben Zaparozje ingenomen, terwijl de Amerikanen de Volturno zijn overgetrokken.(..) Piet Kalisvaart heeft bericht gestuurd, dat hij alles kwijt is geraakt met het laatste bombardement van Kassel. Ook Jaap de Boef en anderen zijn hiervan slachtoffer geworden. Je kan geloven dat die jongens daar in Duitschland wat moeten doorstaan. (15 oktober)

(..) dat Henk vanmorgen is afgekeurd voor de arbeidsinzet in Duitsland. Hij is bebloot, moest een paar maal ademhalen en 't was gebeurd. Nu had hij wel enkele goede wenken en adviezen gehad, maar de dokter die hem keurde moest toch uiteindelijk de doorslag geven. Wij mogen Gods hand wel zien in deze zaak en dankbaar zijn. (..) Eden, Cordell Hull en Molotow zijn in Moskou bijeen voor de Driemogendhedenconferentie (18 oktober)'

Gerard en Arie Nieuwenhuijsen bij de bevrijdingsfeesten in augustus 1945

't Seghen Waert wordt opgemaakt in Adobe InDesign. Wilt u de afbeeldingen NIET in de tekst opnemen, maar afzonderlijk als bijlage aanleveren in jpg-formaat van minimaal 300 dpi.

Kopijdatum 't Seghen Waert 2/2020: vrijdag 24 april

Erratum

In het artikel De Hof van Seghwaert ('t Seghen Waert 4/2019) staat dat de boomgaard aan de Broekweg bij boerderij De Sniep hoorde. De heer P. Karens uit Den Haag meldt: op De Sniep boerde Bram Huijsman, de naastgelegen boomgaard was eigendom van Piet Huijsman van de boerderij Voorweg 54.

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48,

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Flaire Online-diensten

www.flaire.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl

Van der Slik Caravan Centrum

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

www.bode-scholten.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl

VERENIGINGSNIEUWS

Van de voorzitter

In het jaar 2020 zijn enkele maanden verstreken en binnen onze vereniging bruist het alweer van allerlei activiteiten.

De tentoonstelling 'Dag in – Dag uit' werd begin februari gevolgd door een foto-presentatie van allerlei straten in Zoetermeer. Dit drieluik is op dezelfde plaats gefotografeerd in 1917, 1987 en 2017. In de maand maart is aandacht besteed aan de geschiedenis van de familie Bos, dit naar aanleiding van de uitgave door de werkgroep Genealogie van de DVD: De Zoetermeerse familie Bos, parenteel van de nakomelingen van Mathijs Jansz Bos en Cornelia Gerrits in de periode 1578-2018. Vanaf april wordt in de tentoonstellingsruimte aandacht besteed aan 75 jaar Vrijheid.

Aan het thema 75 jaar Vrijheid wordt ook in deze en de volgende uitgave van 't Seghen Waert veel aandacht besteed. Op de website Zoetermeermijnstad.nl is een lesbrief voor de leerlingen van de hoogste klassen van de basisschool en eerste jaren van het voortgezet onderwijs geplaatst. We zullen meewerken aan een wandel- en fietstocht langs markante plaatsen in Zoetermeer die herinneren aan de oorlog en de bevrijding. Al onze activiteiten kunt U vinden op onze eigen website en de website www.75jaarvrijheidzoetermeer.nl Aan vele verenigingen die ook met dit thema bezig zijn is hiervoor historische informatie verstrekt. Kortom een zeer drukke periode voor onze vrijwilligers.

Bestuurlijk bereiden we onze Algemene Ledenvergadering op 29 april voor. De agenda voor deze vergadering vindt U in dit Verenigingsnieuws. U bent van harte uitgenodigd. Ook zijn we een discussie gestart over het beleid in de komende jaren. Welke vereniging zijn we nu en wat we willen over drie jaar zijn en hoe bereiken we dat. Dit zijn de kernvragen in deze discussie. Als U hierover een mening hebt, laat het ons weten. U kunt mij altijd bellen of een mail sturen.

Een groep vrijwilligers is bezig om de publieksruimte in ons pand aan te passen zodat de drempel lager wordt om een bezoek aan ons pand te brengen. Vorig jaar hadden we ruim 3.000 bezoekers, maar we willen meer. Veel activiteiten worden door een relatief kleine groep bestuursleden en vrijwilligers uitgevoerd. Er zijn altijd mogelijkheden om structureel of incidenteel te helpen om onze vereniging nog aantrekkelijker te maken. Meld u aan!

Jan de Ruiter

Agenda Algemene ledenvergadering woensdag 29 april 2020

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, 2712 JS Zoetermeer

Aanvang: 20.00 uur. Zaal open: 19.45 uur

De te bespreken stukken staan vanaf 15 april op www.oudsoetermeer.nl (over ons)

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Mededelingen en ingekomen stukken
4. Verslag van de ledenvergadering gehouden op 23 oktober 2019. Het verslag treft u hierna aan.
5. Jaarverslag 2019.
6. Jaarrekening en verantwoording 2019. Verslag kascommissie (de heer A. Kamphuis en mevr. L.Verhoeff).
7. Jaarplan en begroting 2021.
8. Voorstel tot wijziging van de statuten.
9. Verkiezing lid kascommissie. De heer A. Kamphuis heeft twee jaar in de commissie gezeten. Een nieuw lid dient door de ledenvergadering te worden benoemd.
10. Mededelingen samenstelling bestuur
11. Rondvraag
12. Sluiting

PAUZE (ongeveer 20.45 uur)

Na de pauze zal door de Filmwerkgroep een film worden vertoond in het kader van 75 jaar Vrijheid. Het commentaar zal worden verzorgd door de heer Arjen van der Burg, voorzitter werkgroep Cultureel Historisch Erfgoed

Verslag Ledenvergadering 23 oktober 2019

Aanwezig: 40 leden, 5 berichten van verhindering.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering om 20.00 uur met een speciaal welkom voor de ereleden Botine Koopmans en Bob Switzar en de genomineerden voor de Jan van der Spekprijs. Hij bedankt de bestuursleden en vrijwilligers voor het vele in de afgelopen tijd verzette werk en nodigt de leden uit om zich voor deze werkzaamheden op te geven.

2. Vaststelling agenda: conform

3. Mededelingen

Na de pauze zal de film Alleman van Bert Haanstra worden vertoond. Ronald Grootveld maakt het verslag van deze vergadering. Het bestuur is bezig met een actualisering van de statuten. De aanpassingen zullen in de volgende ledenvergadering worden voorgelegd. In het najaar organiseren we een brede discussie met actieve en belangstellende leden om bouwstenen te verzamelen voor een meerjarenbeleidsplan.

4. Verslag ledenvergadering 24-4-2019

Tina Groen merkt naar aanleiding van punt 7 (jaarplan 2020) op graag het initiatief te willen nemen voor het aantrekkelijker maken van het verenigingsgebouw voor passanten. De voorzitter bedankt haar en zegt dat dit goed in het jaarplan 2020 past. Het verslag wordt vastgesteld.

5. Activiteiten

De voorzitter meldt zeer tevreden te zijn na bijna drie jaar Nieuwe Huis. Het wordt veel gebruikt, ook door externen. Het vervult een sociale functie voor oudere Zoetermeerders. Er zijn wisselende exposities en het pand is het vertrekpunt voor de tochten onder leiding van de Stadsgidsen. We zijn een avond en drie middagen geopend voor het publiek, hoewel de bezetting van de vrijdagmiddag wel lastig is. Drie keer is 't Seghen Waert verschenen en in de zomer de Kleine Zoetermeerse Geschiedenissen. Regelmatig gaat er een digitale Nieuwsflits per mail naar meer dan 600 leden. Binnenkort opent een nieuwe foto-expositie "hij-zij" over mannen en vrouwen in het verre en nabije verleden. Op kaarsjesavond richten we ons pand in winterse sferen in. In 2020 staat de viering van 75 jaar Vrijheid op het programma. Tina Groen stelt dat een vroege programmering voor 2020 van belang is en wil bijdragen aan een brainstorm. De voorzitter zegt dit mee te nemen in de discussie over het meerjarenbeleidsplan

6. Financiën

De penningmeester meldt dat de inkomsten en uitgaven binnen de begroting blijven. Het aantal giften neemt af maar door de ledengroei nemen de contributies toe.

7. Uitreiking Jan van der Spekprijs

De voorzitter presenteert de genomineerden: Dorpsstraat 95, Ottelinenburch Voorweg 163 en de RK begraafplaats achter de Nicolaaskerk. Winnaar Dorpsstraat 95 krijgt een glazen schaal met inscriptie. Alle genomineerden krijgen een fraaie foto van de oude en nieuwe situatie van hun eigendom.

8. Rondvraag

IJsbrand Feeke suggereert een bezoek te brengen aan andere historische verenigingen ter lering en vermaak. De voorzitter zegt dat we dit in 2017 hebben gedaan en dat het voor herhaling vatbaar is.

Jan van Batenburg meent dat de vereniging "verzuild" is, waardoor samenwerking tussen de verschillende onderdelen lastig is. Hij stelt voor dat de werkgroepen bijvoorbeeld hun doen en laten presenteren tijdens een ledenvergadering. De voorzitter neemt de suggestie graag ter harte en zal dit onderwerp ook inbrengen in de meerjarenbeleidsplandiscussie.

Jan van Batenburg kondigt de filmavond Groen in Zoetermeer aan, waarbij ook de stadsecoloog op 5 november een inleiding zal verzorgen.

9. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 20.30 uur.

Enquête activiteiten

Graag wil het bestuur van Oud Soetermeer de mening van de leden weten over onze activiteiten en specifiek over ons blad 't Seghen Waert. Bij deze aflevering is dan ook een enquêteformulier gevoegd. Doe mee en loot mee voor een High Tea voor twee personen bij de Bakkerswinkel in de Dorpsstraat!

U kunt de enquête op papier of digitaal invullen. Als wij uw mailadres hebben, heeft u het formulier al per mail ontvangen. Digitaal invullen? Ga naar [www.oudsoetermeer.nl/over ons](http://www.oudsoetermeer.nl/over-ons).

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, (eventueel) email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Dhr R. Bakker, Zoetermeer

Dhr J.W. Bos, Bleiswijk

Mw J. van Dok, Zoetermeer

Dhr B. van den Engel, Zoetermeer

Dhr E.A.H. Fanoy, Zoetermeer

Dhr R. Fanoy, Zoetermeer

Mw C.M. Groenheijde, Zoetermeer

Mw H. Jansen, Zoetermeer

Dhr R. van Kesteren, Zoetermeer

Dhr R. Leiwakabessy, Zoetermeer

Dhr M. Leppink, Zoetermeer

Mw P. Munster, Zoetermeer

Mw D. Nieuwenhuijsen, Zwolle

Dhr F.W. Ouwerkerk, Zoetermeer

Dhr K. Schra, Zoetermeer

Dhr G.J. Soldaat, Zoetermeer

Dhr T.A. Tuitel, Zevenbergen

Mw M. Weening, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via www.oudsoetermeer.nl of per post, Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, (eventueel) email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Wij willen u graag ook via email op de hoogte houden van interessant nieuws betreffende Oud Soetermeer. Indien u dit wilt kunt u uw email-adres doorgeven (indien nog niet eerder gedaan) aan Ledenadministratie@oudsoetermeer.nl. Graag met vermelding van uw naam en adres.

Activiteiten en evenementen

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, tel 079-3517047 of via activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl. De activiteiten treft u ook aan op www.oudsoetermeer.nl

Dinsdag 16 juni

Filmavond 'Feesten en evenementen' en 'Zondag in 't Park'

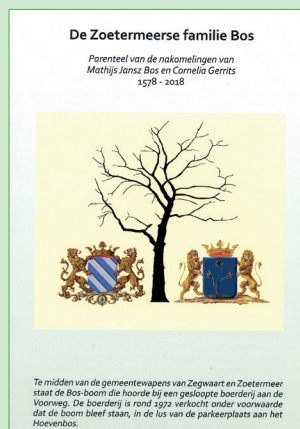
Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, aanvang 20.00 uur

Kosten € 5,-, voor leden € 3,- Reserveren noodzakelijk

Familie Bos uitgeplozen

Ruim twintig jaar heeft onze Genealogische Werkgroep gewerkt aan de 'stamboom' van de familie Bos. Vanuit de omgeving van Harmelen kwam Aert Jansz Bos in 1689 in Zoetermeer terecht. Afstammelingen hadden vele boerderijen waaronder het voormalige Driewegen in de Driemanspolder, bij de overgang Voorweg-Vlamingstraat. Ook bouwden ze Dorpsstaat 7, 8 en 9, nu alle rijksmonumenten. De Bossen waren ook actief in het dorpsbestuur en leverden tot 1931 drie burgemeesters. 8000 namen zijn bij elkaar gezocht en met elkaar verbonden in de parenteel ofwel alle nakomelingen van het oer-echtpaar. Alles bijeengebracht op een cd met inleidend boekje.

De eerste exemplaren zijn aan de 88-jarige Anton Bos en aan oud-burgemeester Jan Waaijer aangeboden, de andere zijn voor u beschikbaar in Dorpsstraat 132 of via www.oudsoetermeer.nl/publicaties voor 10 euro (leden 7,50 euro).

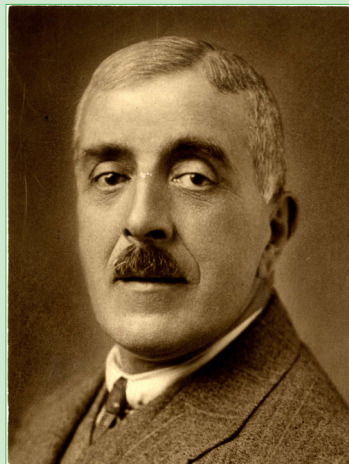
Uitreiking van het eerste exemplaar van de "Stamboom" Bos door voorzitter Jan de Ruiter aan Anton Bos (foto Anton Hogeveen)

De voorbereiding op de Bos-sen tentoonstelling. Henk Windmeijer hangt een van de portretten op (foto Ton Vermeulen)

Misschien wel de meest bekende Bos uit de Zoetermeerse familie: burgemeester Frederic S. G. Bos

Op deze foto die kort na de bevrijding in Zoetermeer is genomen is de man met paard aangeduid als 'mof met paard'.
(foto L.H. Zieck)

Start van 75 Jaar Vrijheid Zoetermeer bij het monument in het Wilhelminapark.
(foto Ton Vermeulen)

